

ΦΟΝΤΑΜΕΝΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ¹

του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού,
Γραμματέως τῆς Σ. Ἐ. ἐπὶ τῶν αἱρέσεων

1. Ὁ ὄρος **Φονταμενταλισμός**, εἰσαχθεὶς στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὸν γαλλικὸ ὄρο *fondamentalisme*, ἔχει πολλές ἔννοιες. Στὰ ἑλληνικά θὰ μπορούσαμε νὰ τὸν ἀποδώσουμε μὲ τὸν ὄρο **Θεμελιωτισμός**. Ὁ Φονταμενταλισμός μπορεῖ νὰ εἶναι θρησκευτικός, πολιτικός, ἰδεολογικός κ.ἄ.

Σήμερα ὁ ὄρος δὲν ἔχει μόνο τὴν πρωταρχικὴ του ἔννοια, δηλαδή τοῦ θρησκευτικοῦ φονταμενταλισμοῦ πού σημαίνει «τάση γιὰ ἐπιστροφή στίς πηγές τῆς θρησκείας» ἢ «θρησκευτικός συντηρητισμός καὶ ἀντιπαράθεση πρὸς τίς φιλελεύθερες ἢ νεωτεριστικὲς τάσεις». Κυρίως ἔχει τὴ γενικότερη ἔννοια τῆς «ἀκραίας φανατικῆς προσήλωσης σέ ὀρισμένες ἀρχές»².

Ὁ Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος ὀρίζει τὸν θρησκευτικὸ Φονταμενταλισμὸ ὡς «μιά ἀνορθολογική, ριζοσπαστικὴ θεώρηση τῶν δεδομένων καὶ τὴν ἀπόπειρα ἀπόλυτης ἐπιβολῆς μέσα στὴν κοινωνία»³.

Ὁ Φονταμενταλισμός συνδέεται καὶ συνοδεύεται συνήθως ἢ εἶναι ταυτόσημος μὲ τὸν φανατισμὸ καὶ τὴ μισαλλοδοξία. Ὡς φαινόμενο εἶναι ἄγνωστο στὴν Ὁρθόδοξη ἐκκλησιαστικὴ Παράδοση. Δανειζόμαστε τὸν ὄρο ὡς προσδιοριστικὸ ἑνὸς εὐρύτερου φαινομένου.

Σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω ὁ φονταμενταλιστὴς βλέπει αὐστηρὰ καὶ μονομερῶς

κάθε ἄλλη ἄποψη, διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δική του, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὴ δὲν διαφέρει σέ οὐσιώδη σημεῖα ἀπὸ τὴ δική του. Ἐπιπλέον, ἐπιδιώκει νὰ ἐπιβάλλει ἐπιμόνως τὴ δική του θεώρηση ὡς τὴ μόνη ὀρθή.

2. Ὁ θρησκευτικὸς Φονταμενταλισμός, πού ἐνδιαφέρει τὴν παρούσα Συνάντηση, συναντᾶται μὲ ἀρκετὰ ἔντονο χαρακτήρα καὶ στὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο ὀφείλεται στὴν παρουσία καὶ δραστηριότητα νεοφανῶν προτεσταντικῶν αἱρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ὁμάδων καὶ κυρίως ὀλοκληρωτικῶν ὁμάδων τῆς «Νέας Ἐποχῆς», οἱ ὁποῖες ἀριθμοῦνται σέ μερικές ἑκατοντάδες.

Οἱ φονταμενταλιστικὲς διδασκαλίες τόσο τῶν νεοπροτεσταντικῶν καὶ πεντηκοστιανῶν ρευμάτων, ὅσο καὶ τῶν ὁμάδων τῆς «Νέας Ἐποχῆς», καθορίζουν καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπο δραστηριότητάς τους.

Μιά σκληρὴ συμπεριφορὰ καὶ στάση ἔναντι τῶν ὁπαδῶν τους, ἀλλὰ καὶ ἔναντι τῶν ἐντὸς τῶν ὁμάδων αὐτῶν, δημιουργεῖ ἔντονα προβλήματα προσωπικά, οἰκογενειακά καὶ κοινωνικά. Συγχρόνως δημιουργεῖ ἕνα σοβαρὸ ποιμαντικὸ πρόβλημα, καθόσον διασπᾶ τὸ Ὁρθόδοξο Πλήρωμα καὶ διασπείρει σύγχυση.

Στίς νεοπροτεσταντικὲς αἱρέσεις οἱ κύριες φονταμενταλιστικὲς διδασκαλίες ἀναπτύσσονται σέ θέματα ἔσχατολογικά, ὅπως τὸ θέμα τῆς δῆθεν ἐπικείμενης ἢ πραγματοποιηθείσης ἤδη Β' Παρουσίας τοῦ Χριστοῦ (Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά), τὸ θέμα τῆς «ἀρπαγῆς» (Πεντηκοστιανοί), τῆς ἔλευσης τοῦ Ἀντιχρίστου. Στίς ὁμάδες τῆς «Νέας Ἐποχῆς» ἀναπτύσσονται φονταμενταλιστικὲς διδασκαλίες μὲ ὑποσχέσεις

1. Παρέμβαση στὴ Γ' Συνάντηση τοῦ Διορθοδόξου Δικτύου Πρωτοβουλιῶν Μελέτης Θρησκειῶν, Καταστροφικῶν Λατρειῶν καὶ Αἱρέσεων (Πολωνία 14-17.9.2017).

2. Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικὸ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλῶσσας, Β' ἔκδ. Ἀθήνα 2002, σ. 1894.

3. Πρβλ. Πρωτοπρ. Β. Γεωργοπούλου, «Ὁ Προτεσταντικὸς Φονταμενταλισμός», *Ἐφημέριος*, 5 (2016), σσ. 30-32.

για ανάπτυξη του νοῦ, «φώτιση», δημιουργία ενός υπερανθρώπου ἢ τῆς διαφοροποίησής του ἀπό τούς λοιπούς ἀμύητους κ.ἄ. Καθαρά ρατσιστικές καί φονταμενταλιστικές θέσεις.

Στίς ομάδες τῆς «Νέας Ἐποχῆς τοῦ Ὑδροχόου», τό πρόβλημα ἐπιτείνεται μέ τήν ἀνακήρυξη διαφόρων γκουρού σέ αὐταρχικούς «χριστούς» καί «μεσσίες», οἱ ὅποιοι κατακυριεύουν τῶν ὀπαδῶν, ὡς ἔχοντες «θεϊκή ἀθθεντία». Ἔτσι, οἱ ὀπαδοί τῶν ομάδων αὐτῶν ἀναγκάζονται νά ὑπακούουν τυφλά σέ ἀκραῖες διδασκαλίες καί ἐντολές, ἀκόμη καί σέ ἐγκληματικά δόγματα πού καταστρατηγοῦν τήν προσωπική ἐλευθερία καί τά ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Ἔχουν καταγραφεῖ, κατά καιρούς ἀκραῖες καταστάσεις, ὡς ἀποτέλεσμα φονταμενταλιστικῶν διδασκαλιῶν καί ἐντολῶν. Ὡς τέτοιες πρέπει νά θεωρηθοῦν ἡ διάλυση οἰκογενειακῶν καί συζυγικῶν θεσμῶν, ἡ διακοπή σπουδῶν καί ἐπαγγελματικῆς σταδιοδρομίας, ἡ ἐξαφάνιση προσώπων, οἱ αὐτοκτονίες, ἀτομικές, ἀλλά καί ὀμαδικές, ἡ ἀπώλεια περιουσιῶν, ψυχιατρικές παθήσεις κ.ἄ. Οἱ ὀπαδοί ὀδηγοῦνται σέ τέτοιες ἀποφάσεις εἴτε ὑπό τήν ἐπήρεια ἀκραίων διδασκαλιῶν τῆς ὀμάδας ἢ ὑπακούοντας σέ ἐντολή τοῦ «θεϊκοῦ διδασκάλου» ἢ γκουρού ἢ καί στήν πλήρη διαστρέβλωση καί παρερμηνεία ἀγιογραφικῶν κειμένων.

3. Θά ὀλοκληρώσω τή συμβολή μου στή διαπραγματεύση τοῦ θέματος στήν παρούσα Συνάντηση, μέ τήν ἀναφορά μου σέ ζηλωτικές τάσεις πού δημιουργήθηκαν καί σέ Ὁρθόδοξο πλαίσιο, οἱ ὁποῖες ἔχουν χαρακτηριστικά φονταμενταλισμοῦ.

Ἀναφέρομαι κυρίως στά ἔτη 1923-1924, ὅταν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀκολουθώντας τό παράδειγμα καί ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, προχώρησε στή διόρθωση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἑορτολογίου, τοῦ ἀποκληθέντος Παλαιοῦ ἢ Πατρῶου

Ἡμερολογίου. Ἡ ἐμμονή μικροῦ ἀριθμοῦ τριῶν τότε Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο ἀργότερα ἐπανῆλθαν) νά ἀρνοῦνται τήν ἀποδοχή καί καθιέρωση ἡμερολογίου μέ τήν κάλυψη χρονικῆς καθυστέρησης 13 ἡμερῶν, ἐδημιούργησε σχίσμα στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τό ὁποῖο διατηρεῖται μέχρι σήμερα. Στή συνέχεια, δημιουργήθηκε μιά ὀλοκληρη Παράταξη τοῦ λεγόμενου Παλαιοῦ ἢ Πατρῶου Ἡμερολογίου.

Ὁ θρησκευτικός αὐτός Ζηλωτισμός συνοδεύει ἔκτοτε αὐτή τήν Παράταξη, μέ ἀποτέλεσμα νά παρατηροῦνται συνεχεῖς διασπάσεις μεταξύ τους καί δημιουργία πολλῶν μερίδων, ἀντιμαχομένων ἐνίοτε μεταξύ τους. Εἶναι, βεβαίως, πρόδηλο ὅτι οὐδεμία εὐχαριστιακή κοινωνία ὑπάρχει μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῶν ἀποσχισμένων αὐτῶν ποικίλων «Παλαιοημερολογικῶν» Παρατάξεων, ἀνερχομένων σέ περίπου δέκα ἐννέα.

Ἐδῶ πρέπει βεβαίως νά ἐπισημάνω, ὅτι δέν ἀναφέρομαι στίς ἀδελφές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί τά Πατριαρχεῖα ἢ καί στό Ἁγιώνυμο Ὅρος, πού γιά διαφόρους λόγους ἐξακολουθοῦν νά τηροῦν τό Παλαιό Ἑορτολόγιο καί οἱ ὁποῖες βρίσκονται σέ πλήρη εὐχαριστιακή κοινωνία μέ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀσχέτως τοῦ ἀκολουθουμένου Ἑορτολογίου. Ἀναφέρομαι ἀποκλειστικῶς στίς ἀποσχισμένες καί πολυδιασπασμένες Παρατάξεις τοῦ «Πατρῶου Ἡμερολογίου» στήν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖες δέν γίνονται δεκτές οὔτε ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες πού τηροῦν τό Παλαιό Ἑορτολόγιο.

4. Τέλος περιπτώσεις Ζηλωτισμοῦ ἐντός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, παρατηροῦνται κατά καιρούς, ἰδιαίτερος ὡς πρός τίς σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μετά τῶν ἐτέροδόξων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν. Ὅμως, περιορίζονται σέ ἐλεύθερη κριτική ἢ ἔκφραση θε-

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ

του Πρωτοπρ. Βασιλείου Γεωργοπούλου.
Επίκουρου Καθηγητού Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Διαβάζοντας σέ διάφορα αίρετικά έντυπα τόν τρόπο, δυστυχώς, πού κάποιοι συνάνθρωποί μας εγκατέλειψαν τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ γιά νά ένταχθοῦν σέ μιά αίρετική κίνηση, πολλές φορές διαπιστώνουμε, ἐκτός ἀπό τήν ἀπουσία γνώσης τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως, νά γίνεται λόγος καί γιά ἕνα ἄλλο φαινόμενο. Γιά τά ὄνειρα.

Στά πλαίσια τῆς διαδικασίας ένταξης τους στόν αίρετικό χῶρο, συχνά κάνουν λόγο γιά μιά ξεχωριστή ἐμπειρία πού εἶχαν, ὅπως τή φανέρωση τοῦ Χριστοῦ στό ὄνειρό τους, τήν περιγραφή εἰδυλλιακῶν πνευματικῶν καταστάσεων καί ἄλλοτε τήν ἀποκάλυψη γεγονότων, πού προκαλοῦν φόβο καί ἀγωνία σέ ὄνειρα πού εἶδαν στόν ὕπνο τους. Τά ὄνειρα αὐτά ὅλοι τους τά θεώρησαν ὡς ἐμπειρική ἀπόδειξη τῆς θείας παρουσίας, ὡς ἐπιβράβευση καί ἐνίσχυση στό νέο τρόπο ζωῆς τους, στόν αίρετικό δηλαδή χῶρο, σέ συνδυασμό μέ τή μόνιμη ψευδαίσθηση, ὅτι ἐκεῖ γνώρισαν τόν Χριστό ἀληθινά.

Δέν θά σταθοῦμε στήν ἐπιστημονική ἐρμηνεία τῶν ὀνείρων. Θά σταθοῦμε σ' ἕνα ἄλλο βασικό καί θεμελιώδη παράγοντα. Στό ὅτι στίς αίρετικές κινήσεις δέν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα, πού νά μπορεῖ κάποιος νά διακρίνει τίς νόθες ἐμπειρίες ἀπό τίς γνή-

σιες καί τοῦτο γιατί ἡ αἴρεση δέν ἔχει ὑγιή πνευματικά κριτήρια.

Ἀκατήχητοι, δυστυχώς, προηγουμένως, ἄγευστοι πείρας καί ἀγῶνα πνευματικῆς ζωῆς, χωρίς ἐμπειρο πνευματικό ὁδηγό, οἱ πρώην Ὁρθόδοξοι δέν μποροῦν νά συνειδητοποιήσουν, ὅτι αὐτό τό ὁποῖο περιγράφουν ὡς μοναδική ἐμπειρία, τήν ὁποία ὁ Κύριος, ὑποτίθεται τούς ἔδειξε διά μέσου τῶν ὀνείρων, εἶναι κάτι τό πνευματικά ἐπικίνδυνο.

Ποῦ ἔγκειται αὐτός ὁ κίνδυνος; Στό ὅτι σύμφωνα μέ τήν Ἁγία Γραφή (Β' Κορ. 11, 14) καί σύμφωνα μέ τήν ἐμπειρία καί τήν πείρα τῶν ἁγίων Νηπητικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας τῶν διαχρονικῶς ἀναντικατάστατων ἀπλανῶν ὀδηγῶν μας, τά ὄνειρα εἶναι χῶρος δράσης μεταμφιεζόμενης δαιμονικῆς παρουσίας.

Τό νά μή πλανηθεῖ δηλαδή ὁ ἄνθρωπος μέσω τῶν ὀνείρων, τό ἐπισημαίνει ἡ Ἁγία Γραφή ἤδη ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη. Διαβάζουμε στή Σοφία Σειράχ: «Τά ὄνειρα δίνουν φτερά στους ἀνόητους. (...) Ἀπό τό ἀκάθαρτο τί μπορεῖ νά καθαριστεῖ; Καί ἀπό τό ψέμα νά ἀληθεύσει; (...) Πολλούς τά ὄνειρα τούς παραπλάνησαν κι ὅσοι ἐλπίσανε σ' αὐτά διαψεύσθηκαν» (Σοφ. Σειράχ 34, 1-7).

μιτῆς διαφορετικῆς τοποθέτησης, χωρίς νά δημιουργοῦνται σχισματικές καταστάσεις.

Θά κατακλείσω τίς σκέψεις μου μέ τούς λόγους ἑνός διαπρεποῦς Ἑλληνοσ κληρικοῦ καί κανονολόγου, τοῦ μακαριστοῦ π. Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου: «Καλός καί ἅγιος εἶναι ὁ ζῆλος, ἀλλ' ὁ "κατ' ἐπίγνωσιν". Ὁ "οὐ κατ' ἐπίγνωσιν" ζῆλος ὀδηγεῖ

εἰς θλιβεράς καί ἀδικαιολογήτους ἀποσχίσεις ἀπό τῆς Ἐκκλησίας, καθιστώσας προβληματικήν αὐτήν ταύτην τήν σωτηρίαν τῶν ἀποσχιζομένων...»⁴.

4. Αρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, Ἄρθρα, Μελέται - Ἐπιστολαί, τόμ. Α' (Ἐκρήξεις ἀκρίτου «ζηλωτισμοῦ»), ἐν Αθήναις 1981, σ. 300.

Γι' αυτό τό λόγο οί ιεροί Πατέρες, γνωρίζοντας τόν κίνδυνο τῆς πλάνης, ὄχι μόνο συνιστοῦν νά μή δίνουμε προσοχή στά ὄνειρα, ἀλλά θεωροῦν καί ὡς ἄξιο ἐπαίνου τόν Χριστιανό πού θά ἀρνηθεῖ νά ἀποδεχθεῖ τυχόν ὄνειρο μέ θεϊκή προέλευση. Ἡ ἀρνησή του νά τό ἐμπιστευθεῖ, δείχνει ἄνθρωπο πνευματικά ὄριμο πού εἶχε τήν προσοχή νά μή πλανηθεῖ.

Τήν ἀγιοπατερική Ὁρθόδοξη διδασκαλία τήν συνοψίζει ἄριστα, ἐπικαλούμενος μάλιστα τήν ἐμπειρία τῶν πνευματικῶς πεπειραμένων (ὡς παρά τῶν ἐν πείρᾳ γεγονότων ἠκούσαμεν) ὁ ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς. Ἀναφέρει στό 38^ο κεφάλαιο τῶν Ἑκατό Γνωστικῶν Κεφαλαίων του: «**Ὅμως δύναται νά θεωρηθῆ μεγάλη ἀρετή τό νά μή δίδῃ σημασία κανεῖς στά ὄνειρα. Διότι τά ὄνειρα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, τοῦλάχιστον τά περισσότερα, ἀπό εἴδωλα τῶν λογισμῶν πού περιφέρονται ἐδῶ κι ἐκεῖ ἢ ὅπως εἶπα, φαντασίες, διά τῶν ὁποίων ἐμπαίζου τούς ἀνθρώπους οἱ δαίμονες. Ἐπομένως ἐάν δέν ἀποδεχθῶμεν κάποτε κάποιο ὄραμα πού θά σταλῆ σ' ἐμᾶς ἀπό τήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, δέν θά ὀργισθῆ ἐναντίον μας, διότι τό ἀρνηθήκαμε, ὁ πολυπόθητος Κύριος Ἰησοῦς. Διότι γνωρίζει ὅτι αυτό τό κάμνομεν ἀπό φόβον μήπως μᾶς ἀπατήσουν οἱ δαίμονες**» (Μετάφραση π. Θεοκλήτου Διονυσιάτου, ἔκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη).

Ὅλα τά ὄνειρα ἔχουν πειρασμική προέλευση; Ἡ Ἁγία Γραφή καί οἱ Πατέρες ἀπαντοῦν ὄχι. Ὑπάρχουν καί ὄνειρα πού προέρχονται ἀπό τόν Θεό. Τέτοια ὄνειρα π.χ. εἶναι τό ὄνειρο τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος (Ματθ. 1, 20), τό ὄνειρο τῶν Μάγων (Ματθ. 2, 12) καί τό ὄνειρο τῆς γυναίκας τοῦ Πιλάτου (Ματθ. 27, 19). Αὐτές τίς περιπτώσεις ἐπικαλοῦνται διάφοροι αἰρετικοί στίς συζητήσεις μαζί τους γιά νά δικαιολογήσουν τήν ἐμπιστοσύνη πού δείχνουν στά ὄνειρα, θεωρώντας ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ὅλα ἔχουν θεϊκή προέλευση.

Γιά τά ὄνειρα πού ἔχουν θεϊκή προέλευση κάνουν λόγο καί οἱ ἅγιοι Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ταυτοχρόνως περιγράφουν καί μερικά βασικά γνωρίσματά τους, πού στά πλαίσια τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα ἀποτελοῦν καί κριτήρια ἀξιολόγησης καί προέλευσής τους (βλ. π.χ. Ἁγ. Διαδόχου Φωτικῆς, Κεφ. 36-37). Μποροῦν, δηλαδή, ἔτσι ὀρθῶς νά ἀξιολογήσουν ἂν εἶναι γνήσια ἢ νόθα αὐτή ἡ ἐμπειρία καί κατ' ἐπέκταση ἡ προέλευση αὐτῶν τῶν ὀνείρων.

Αὐτός ὅμως ὁ πνευματικός πλοῦτος, τά πνευματικά κριτήρια τῆς Νηπτικῆς ἀγιοπατερικῆς παραδόσεως, εἶναι ἀνύπαρκτος στό χῶρο τῆς αἵρεσης. Αὐτό ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά ζοῦν μιά πλάνη σέ σχέση μέ τά ὄνειρα, ἀλλά καί νά προσπαθοῦν νά τήν ἐπιβεβαιώσουν ἐπικαλούμενοι τήν Ἁγία Γραφή!

Καί στήν ἔνσταση, πῶς μπορεῖ κάποιο ὄνειρο νά ἔχει δαιμονική προέλευση, ὅταν ὀρισμένες φορές ἐπιβεβαιώνεται, μᾶς ἀπαντᾷ μέ τήν χαρακτηριστική του ἀκρίβεια ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Κατά τόν ἱερό Πατέρα, οἱ δαίμονες προλέγουν ἄλλοτε βλέποντες αὐτά πού γίνονται ἀπό μακριά καί ἄλλοτε στοχαζόμενοι. Γι' αὐτό πολλές φορές λένε ψέματα, ἐνῶ κάποιες φορές μέ τόν τρόπο αὐτό ἀληθεύουν. Καί ὡς ἐκ τούτου ποτέ δέν θά πρέπει νά τοῦς δίνουμε σημασία (Ἐκδοσις Ἀκριβῆς, 2, 4). Ἄν τυχόν ὁ ἄνθρωπος δείξει ἐμπιστοσύνη ἐπειδή συνέβη κάτι τό ὁποῖο ἐπαληθεύτηκε, ἀπλῶς, ὁ ἀντίδικος ἔχει καταφέρει νά ἀποσπάσει τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀνθρώπου καί ὡς ἐκ τούτου νά εἶναι πίο εὔκολα χειραγωγήσιμος στήν πλάνη.

Νά λοιπόν, γιὰτί ποτέ οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί σύμφωνα μέ τήν παρακαταθήκη τῶν ἁγίων Πατέρων, οὔτε πιστεύουν, οὔτε ἐμπιστεύονται τά ὄνειρα. Προέχει ἡ ἐν Χριστῷ ἐλευθερία καί ὄχι ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀθεράπευτου ἀπό τά πάθη ἀνθρώπου στήν μεταπτωτική λειτουργία τῆς φαντασίας.

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΠΟΛΕΜΟΥΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΠΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ¹

του Σεβ. Μητροπολίτου
Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως κ. Τερεμίου

(α' μέρος)

Περιφρονείται ή Παλαιά Διαθήκη

Στις ημέρες μας, αγαπητοί μου αδελφοί Χριστιανοί, γίνεται και αυτό τό μεγάλο άμάρτημα, πού είναι σάν προδοσία πίστεως: Περιφρονείται και ύβρίζεται ή Παλαιά Διαθήκη. Τό άμάρτημα δέ αυτό, τήν άρνηση τής Παλαιάς Διαθήκης, τό είπα μεγάλο, ως προδοσία πίστεως, γιατί ή Παλαιά Διαθήκη περιέχει τήν πρώτη αποκάλυψη, πού έδωσε ο Θεός στους ανθρώπους· γιατί περιέχει μεγάλες αλήθειες τής πίστεώς μας· γιατί μιλάει για τήν προετοιμασία τής ανθρωπότητας για τόν έρχομό του Χριστού· γιατί ή Παλαιά Διαθήκη, τέλος, είναι ή βάση τής Καινής Διαθήκης. Πραγματικά, αν απορρίψουμε τήν Παλαιά Διαθήκη απορρίπτουμε και τήν Καινή, γιατί αυτή είναι συνέχεια τής Παλαιάς. Φαίνεται δέ αυτό καθαρά από τό α' κεφ. του κατά Ματθαϊόν Ευαγγελίου, από τήν πρώτη δηλαδή σελίδα τής Καινής Διαθήκης, όπου έχουμε μία σύντομη αναφορά στην ιστορία τής Παλαιάς Διαθήκης και έπειτα, ως συνέχεια αυτής, αρχίζει ή Καινή Διαθήκη με τήν σάρκωση του Υιού του Θεού, τήν γέννηση του Ίησου Χριστού. «Προέλαβεν τήν Καινήν ή Παλαιά και ήρμήνευσεν τήν Παλαιάν ή Καινή», λέγει ο άγιος Ιωάννης

ο Χρυσόστομος². Η Εκκλησία μας στηρίζεται στην διδασκαλία των Προφητών (στην Παλαιά, δηλαδή, Διαθήκη) και των Αποστόλων (στην Καινή Διαθήκη). Τήν Κυριακή τής Ορθοδοξίας (τήν Α' Κυριακή των Νηστειών) διακηρύσσουμε: «Οί προφήται (δηλαδή, ή Παλαιά Διαθήκη) ως είδον, οί Απόστολοι (ή Καινή Διαθήκη) ως έδίδαξαν... ούτω φρονούμεν ούτω λαλούμεν»! Άς λάβουμε δέ υπ' όψιν ότι με τήν Παλαιά Διαθήκη και μάλιστα κατά τήν χριστολογική της έρμηνεία είναι ζυμωμένη όλη ή λατρεία μας και αυτή ή εικονογραφία μας³

2. Ομιλία εις τό «Εξήλθε δόγμα παρά Καίσαρος Αύγούστου», MPG 50,796.

3. Άς ακούσουμε τόν μεγάλο θεολόγο π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ τί λέει σε μία σχετική του περικοπή: «Ο μελετητής τής κοινής λατρείας τής Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας έντυπωσιάζεται από τό πλήθος των παλαιδιαθηκικών αναφορών, ύπαινιγμών και εικόνων μέσα σ' όλες τίς ακολουθίες και τούς ύμνους. Η ένότητα των δύο Διαθηκών τονίζεται πέρα ως πέρα. Βιβλικές φράσεις και ιδέες υπεραφθονούν. Πολλοί ύμνοι δέν είναι παρά παραλλαγές ύμνων τής Παλαιάς Διαθήκης, από τήν ώδή του Μωσέως κατά τήν διάβαση τής Έρυθράς Θαλάσσης μέχρι του ύμνου του Ζαχαρίου, του πατέρα του Ιωάννου του Βαπτιστού. Στις μεγάλες γιορτές πολυάριθμες περικοπές από τήν Παλαιά Διαθήκη επιλέγονται και διαβάζονται για να τονισθί ότι ή χριστιανική τελείωση δέν είναι παρά μία ολοκλήρωση εκείνου πού προεικονίστηκε και προεικασθηκε, ή ακόμα και επί λέξει προλέχθηκε στα παλιά τά χρόνια. Ειδικά δέ στίς ακολουθίες τής Μεγάλης Έβδομάδος αυτή ή διά τής Παλαιάς Διαθήκης προπαρασκευή χρησιμοποιείται με ιδιαίτερη έμφαση. Η όλη λατρεία βασίζεται πάνω σ' αυτήν τήν πεποίθηση ότι ή αληθινή Διαθήκη είναι πάντοτε μία, ότι υπήρχε πλήρης συμφωνία μεταξύ των Προφητών και των Αποστόλων. Και όλο αυτό τό σύστημα δημιουργήθηκε ακριβώς στη μεταγενέστερη πατερική εποχή.

1. Η παρούσα μελέτη, γραμμένη ως Κατήχηση για τόν λαό, είναι ανάπτυγμα τής κατόπιν Έντολης εισηγήσεως τήν 17-6-2003 στην Έπιτροπή τής Ιεράς Συνόδου τής Εκκλησίας μας περι τής Αρχαιολατρίας, γιατί οί λεγόμενοι «αρχαιολάτρες» πολεμούν σφόδρα τήν Παλαιά Διαθήκη.

έπομένως είναι αδιανόητο ως ὀρθόδοξοι νά μιλάμε περιφρονητικά γιά τήν Παλαιά Διαθήκη.

Ἡ βλασφημία καί περιφρόνηση κατά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δέν εἶναι τωρινό ἀμάρτημα, ἀλλά εἶναι πολύ παλαιό. Ἦδη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει τήν θλιβερή πληροφορία ὅτι ὑπῆρχαν αἰρετικοί, οἱ ὅποιοι ὕβριζαν τήν Παλαιά Διαθήκη καί ἔλεγαν γι' αὐτήν ὅτι προέρχεται... ἐκ τοῦ διαβόλου⁴. Γνωρίζουμε δέ πάλι ὅτι παλαιές αἰρέσεις μέ πλατωνική ἐπίδραση πολέμησαν μέ πάθος τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἀλλά καί στά νεώτερα χρόνια, ὅπως παλαιά ὁ Μαρκίων, προτεστάντες θεολόγοι, σάν τούς Friedrich Delitzsch (1850-1922), Ad. von Harnack (1851-1930) κ.ἄ., ἀξίωσαν νά ἀποβληθεῖ ἡ Παλαιά Διαθήκη ἀπό τόν χριστιανικό Κανόνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Χίτλερ ἐπίσης τό 1933 πολεμώντας τόν Ἰουδαϊσμό πολέμησε καί τήν Παλαιά Διαθήκη νομίζοντας αὐτήν ὡς ἰουδαϊκό βιβλίό. Ἔτσι οἱ Χριστιανοί ὀπαδοί του οἱ ὀνομασθέντες «Γερμανοί Χριστιανοί» (Deutsche Christen) ἀπέρριπταν μέ φανατισμό τήν Παλαιά Διαθήκη⁵.

⁴Ἐνα ἀπό τά πιό χτυπητά παραδείγματα αὐτοῦ τοῦ λατρευτικοῦ βιβλικισμοῦ εἶναι ὁ περίφημος Μέγας Κανών τοῦ Ἀνδρέα Κρήτης, πού διαβάζεται στό Μεγάλο Απόδειπνο τήν Σαρακοστή. Εἶναι μιά ἔντονη παρότρυνση, μιά ἐκκληση γιά μετάνοια, πού γράφτηκε μέ πραγματική ποιητική ἔμπνευση καί στηρίζεται πάνω στήν Ἁγία Γραφή. Ὅλη ἡ σειρά τῶν ἀμαρτωλῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καί ἐκείνων πού μετανόησαν καί ἐκείνων πού ἔμειναν ἀμετανόητοι, μνημονεύεται. Μπορεῖ κανεῖς νά χαθῆ μέσα σ' αὐτόν τόν ρέοντα χεῖμαρρο τῶν ὀνομάτων καί τῶν παραδειγμάτων. Ὑπενθυμίζεται μέ ἔμφαση ὅτι ὅλη αὐτή ἡ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀνήκει στοὺς Χριστιανούς. Ἐπανελημμένα καλεῖται κανεῖς νά σκεφθῆ αὐτή τή θανμαστή ἱστορία τῆς θείας καθοδηγήσεως καί τῆς ἀνθρώπινης ἰσχυρογνωμοσύνης καί τῶν ἀνθρώπινων σφαλμάτων. Ἡ Παλαιά Διαθήκη φυλάγεται σάν μέγας θησαυρός» (Γεωργίου Φλωρόφσκυ, Θέματα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 42-43.).

⁴ Εἰς τό κατά Ματθαῖον, Ὁμιλία XVI, β. MPG 57,241.

⁵ Βλ. Παν. Ἰ. Μπρατσιώτου, *Ἐπίτομος Εἰσαγωγή εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Ἐν Αθήναις 1955, σελ. 2. Ἀθανασίου Χαστούπη, *Εἰσαγωγή εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Ἐν Αθήναις 1981, σελ. 20.21 ἔξ. Νικ. Π. Μπρατσιώτου, *Εἰσαγωγή εἰς τήν Θεολογίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης*, Αθήναι

Δέν πρέπει, λοιπόν, νά μᾶς φαίνεται καθόλου παράξενο καί περιεργό τό ὅτι στίς ἡμέρες μας ἀκούγονται βλάσφημα κατά τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀφοῦ αὐτά ἀκούγονταν καί παλαιότερα. Καί οἱ μέν κατηγοροῦν τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Βίβλου πέθαναν μέ τό στίγμα μάλιστα καί τό ἀμάρτημα τῆς βλασφημίας κατά τῆς πρώτης θείας ἀποκαλύψεως, ἡ δέ Παλαιά Διαθήκη μένει γιά νά θέλγει μέ τά ἱερά της ἀναγνώσματα τίς ἱερές Συνάξεις μας, γιά νά προκαλεῖ τόν ἔρωτα τῶν μελετητῶν της καί τῶν ὑπομνηματιστῶν της.

Ἀλλά οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἄν καί ἐγνώριζαν τό ἀκλόνητο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γιατί αὐτή εἶναι θεία ἀποκάλυψη, γιατί εἶναι Βίβλος ἱερά, ὅμως δέν ἀντιπαρέερχονταν ἀδιάφορα τίς κατηγορίες ἐναντίον της, ἀλλά μέ προφορικό καί γραπτό λόγο ὀμιλοῦσαν συχνά γιά τήν ἱερότητά της καί τήν ἀναγκαιότητά της στήν Ἐκκλησία μας. Ἔτσι καί ἐμεῖς σήμερα δέν πρέπει νά εἴμαστε ἀδιάφοροι, ἀλλά γιά τήν κατήχηση τοῦ λαοῦ μας καί γιά τήν διαφώτιση τῶν ἀντιφρονούντων πρέπει νά μιλοῦμε ἀπαντῶντες στά αἰρετικά καί βλάσφημα ἐναντίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἄς ποῦμε δέ ἐδῶ ἀπό τήν ἀρχή καί τό θλιβερό, ὅτι ὑπάρχουν καί ἐκκλησιαζόμενοι Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι δέν ἔχουν καί αὐτοί σωστή ἔννοια γιά τήν Παλαιά Διαθήκη· τό δέ ἀκόμη χειρότερο εἶναι ὅτι ὑπάρχουν καί κληρικοί ἱεροκήρυκες, οἱ ὅποιοι ὀμιλοῦν γιά διαφοροτικό Θεό τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Θεό ὀργιζόμενο καί κεραυνοβολοῦντα. Ἔτσι ἡ Παλαιά Διαθήκη πολεμεῖται καί ἐκ τῶν ἔνδον διά τό ἀθεολόγητο μερικῶν κηρύκων⁶.

1988, σελ. 51.52. Νικ. Π. Βασιλειάδη, *Ἡ Παλαιά Διαθήκη στήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν*, Αθήναι 2002, σελ. 21 ἔξ.

⁶ Γιά παράδειγμα ὁ Αρχιμ. Σπυριδῶν Λογοθέτης εἶπε σέ κήρυγμά του στίς 26-9-1999 μεταδοθέν μάλιστα καί ἀπό τόν ραδιοφωνικό σταθμό τῆς Ἱερᾶς του Μονῆς: «Ὁ Θεός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν ὁ φοβερός καί τρομερός Θεός, ὁ ὅποιος ἔριχνε φωτιά καί κατέκαιε ὅποιοιδήποτε δέν τόν τιμοῦσε καί δέν τόν προσκυνοῦσε. Ὁ Θεός τῆς

Γιατί περιφρονείται ή Παλαιά Διαθήκη

Κατά την ταπεινή μου γνώμη ή λανθασμένη αντίληψη για την Παλαιά Διαθήκη σχηματίζεται όταν την ερμηνεύουμε ιστορικά ή ηθικολογικά και όχι θεολογικά. Πραγματικά, ή Παλαιά Διαθήκη πρέπει να ερμηνεύεται θεολογικά και πιο συγκεκριμένα να ερμηνεύεται χριστολογικά και όχι να την θεωρούμε απλῶς ἕνα βιβλίο πού περιέχει τήν ιστορία τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ ἢ πού περιέχει διηγήσεις γιά ἠθική διδασκαλία. Ἄν τήν Παλαιά Διαθήκη δέν τήν ερμηνεύσουμε θεολογικά, τότε ὄχι μόνο δέν ὠφελῆ ἢ ἀνάγνωσή της, ἀλλά καί σκανδαλίζει καί ζημιώνει. –Στήν συνέχεια θά ἀναφέρω μερικούς λόγους γιά τούς ὁποίους, κατά τήν γνώμη μου, ή Παλαιά Διαθήκη ὑποτιμήθηκε καί ἀπό τούς ἔσω καί ἀπό τούς ἔξω, καί ἀπό ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας δηλαδή καί ἀπό ἐκτός αὐτῆς, ἀπό ἀνθρώπους ἀπίστους ἢ προβληματισμένους στήν πίστη.

1. Ἐπειδή δέν βλέπουμε σ' αὐτήν τίς θεοφάνειες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Γιά νά φανεῖ ἡ δύναμη τοῦ πρώτου λόγου, πού κατά τήν γνώμη μου ὑποτιμήθηκε ἡ Παλαιά Διαθήκη, θέτω ἕνα ἐρώτημα: Γιατί γίνεται δεκτή ἡ Καινή Διαθήκη καί δέν συμβαίνει νά ἀπορρίπτον καί αὐτή; Γιατί ἡ Καινή Διαθήκη ὄχι μόνο μιλάει γιά τόν Χριστό, ἀλλά τόν δείχνει, παρουσιάζει τόν ἐρχομό του στόν κόσμο, παραθέτει τίς μαρτυρίες περὶ αὐτοῦ τῶν αὐτοπτῶν καί αὐτηκῶν μαρτύρων του. Ἐπομένως δέν μπορεῖ νά περιφρονηθεῖ καί νά ἀποβληθεῖ ἀπό τόν Κανόνα ἡ Καινή Διαθήκη, γιατί σ' αὐτήν ἔχουμε μιά παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἡ Παλαιά Διαθήκη

δέν εἶναι ἕνα βιβλίο πού λέει τήν ιστορία τῶν Ἑβραίων, ὅπως νομίζουν μερικοί· δέν εἶναι βιβλίο πού λέει σοφά λόγια, σάν τά λόγια τῶν ἀρχαίων σοφῶν, ἀλλά εἶναι ἕνα ἱερό καί ἱερώτατο βιβλίο, πού μιλάει γιά τόν Ἰησοῦ Χριστό. Καί ὄχι ἀπλῶς μιλάει γιά τόν Χριστό, ἀλλά παρουσιάζει τόν Χριστό, ἔχει θεοφάνειες Του, μιλάει γιά δικαίους ἀνθρώπους, πατριάρχες καί προφῆτες, πού εἶχαν θεοπτίες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Δευτέρου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, καί ἀναφέρει τίς θεοπτίες τους αὐτές. Ἐπομένως εἶναι μεγάλη ἄγνοια τοῦ περιοχόμενου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τό νά τήν ἀπορρίπτουμε. Ἡ Παλαιά Διαθήκη εἶναι βιβλίο δράσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προτοῦ ἀκόμη νά σαρκωθεῖ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί πρὶν ἀκόμη νά σαρκωθεῖ ἐμφανίζοταν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἄσαρκος Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὡσάν νά βιαζόταν, τρόπον τινά, πότε νά σαρκωθεῖ καί νά ἔλθει ἀνάμεσά μας. Γι' αὐτόν τόν ἄσαρκο Υἱό τοῦ Θεοῦ, πού ἐπρόκειτο νά σαρκωθεῖ, μιλάει ἡ Παλαιά Διαθήκη, ὅπως ἡ Καινή Διαθήκη μιλάει γιά τόν σεσαρκωμένο Υἱό τοῦ Θεοῦ.

Θά ἀναφερθῶ μέ σύντομο λόγο σέ μερικές μόνο θεοφάνειες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷ ἀναφερόμενες στήν Παλαιά Διαθήκη.

Στήν Παλαιά Διαθήκη ἐμφανίζεται μέ τήν ἔκφραση «ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου» (Mal'ak-Jahve, ὅπως λέγεται στό Ἑβραϊκό κείμενο) ἕνα μυστηριώδες Πρόσωπο, τό ὁποῖο παρουσιάζεται ὡς Θεός καί ὀνομάζεται ρητῶς «Γιαχβέ». Ποιό εἶναι τό πρόσωπο αὐτό; Δυστυχῶς στόν χῶρο μας, ἀπό ὅσα ξέρουμε, δέν ἔχουμε μιά ἐπιμελημένη θεολογική ἐργασία περὶ τοῦ Ἄγγελου τοῦ Κυρίου, ἐκτός ἀπό μιά μόνο ὑπέροχη τοιαύτη παλαιά μελέτη τοῦ μακαριστοῦ Διδασκάλου Βασιλείου Βέλλα μέ τόν τίτλο *Mal'ak-*

Παλαιᾶς Διαθήκης γιά τούς Ἑβραίους ἦταν ὁ Θεός τῶν σκοτωμῶν, τῶν φόνων, τῶν ἐγκλημάτων, τοῦ αἵματος, τῆς κακίας καί τοῦ μίσους...». Ἡ διδασκαλία αὐτή ὄζει ἀπό τήν πλάνη τοῦ Μαρκιωνος.

7. Καταχρηστικῶς χρησιμοποιοῦμε ἐδῶ τήν ἔκφραση «Ἰησοῦς Χριστός» πρὶν ἀπό τήν σάρκωσή του, γιατί «ὅτε γέγονε σὰρξ ὁ Λόγος, τότε καί ὀνομάσθαι λέγομεν αὐτόν Χριστόν Ἰησοῦν» (Ἰωάννης Δαμασκηνός, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως 4,6).

Jahve. Στήν ἐργασία του αὐτή ὁ μακαριστός ἀλησμόνητος Διδάσκαλός μας στηρίζει τήν ἔρευνά του ἐπί τῶν σχετικῶν κειμένων στήν ἐρμηνεία τῶν ἀγίων Πατέρων, ὅτι ὁ ἐμφανιζόμενος στήν Παλαιά Διαθήκη ὡς Ἄγγελος Κυρίου εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ· αὐτός στό χωρίο Ἦσ. 9,6 ὀνομάζεται «μεγάλης βουλῆς ἄγγελος», στό δέ Μαλ. 3,1 χαρακτηρίζεται ὡς «ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης». Ὀνομάζεται δέ ὁ Ἰησοῦς Χριστός «Ἄγγελος», ἐπειδή «τήν πατρικήν ἡμῖν ἀνήγγειλε βουλήν, κατά τήν αὐτοῦ φωνήν», ὅπως λέγει ὁ Θεοδώρητος⁸, ἐπειδή δηλαδή ἀπεστάλη ἀπό τόν Θεό Πατέρα γιά νά ἐξαγγείλει τήν βουλή του.

Ἔχουμε πολλές ἐμφανίσεις τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου στήν Παλαιά Διαθήκη, ὁ τρόπος δέ μέ τόν ὁποῖο γίνεται λόγος περί τοῦ Προσώπου αὐτοῦ δέν ἀφήνει καμμία ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται, πραγματικά, γιά Πρόσωπο τῆς Θεότητος, ἀφοῦ καί τό Πρόσωπο αὐτό ὀνομάζεται «Γιαχβέ». Γιά νά παραλείψω τίς πολλές ἐμφανίσεις ἀναφέρω πρῶτον τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου στόν Ἀβραάμ, ὅταν αὐτός ἦταν ἔτοιμος νά θυσιάσει τόν υἱό του. Ὁ Ἄγγελος Κυρίου τοῦ εἶπε: «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ. Μή ἐπιβάλῃς τήν χειρά σου ἐπί τό παιδάριον· νῦν ἔγνω ὅτι φοβῆ σύ τόν Θεόν καί οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ» (βλ. Γεν. 22,11.12). Στό χωρίο αὐτό φαίνεται σαφέστατα ὅτι ὁ Ἄγγελος Κυρίου καί διακρίνει τόν ἑαυτό του ἀπό τόν Θεό, ἀλλά, μέ τήν ἔκφραση «δι' ἐμέ», καί ταυτίζει τόν ἑαυτό του μέ τόν Θεό! Ὁ Ἀβραάμ ἐδῶ εἶδε θεοφάνεια, εἶχε θεοπτία, εἶδε τόν ἄσαρκο ἀκόμη Υἱό τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός ἀναφερόμενος στήν σκηνή αὐτή εἶπε: «Ἀβραάμ ἠγαλλίασατο ἵνα ἴδῃ τήν ἡμέραν τήν ἐμήν καί εἶδε καί ἐχάρη» (Ἰωάν. 8,56)!

Καί ὁ Ἰακώβ πάλι εἶπε, ὅταν ἐπρόκειτο νά ἀναχωρήσει ἀπό τήν Μεσοποταμία:

8. MPG 81,296.

«Εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ καθ' ὕπνον· “Εγώ εἰμι ὁ Θεός ὁ ὀφθεῖς σοι ἐν τόπῳ Θεοῦ”» (Γεν. 31,11).

Ἄλλη θεοφάνεια τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου ἔχουμε στόν Μωυσέα στήν περικοπή Ἐξ. 3,2-21, ὅπου αὐτός καλεῖται, κατά τό περίφημο ἐκεῖνο ὄραμα τῆς καιομένης καί μή καταφλεγόμενης βάτου, νά ἀναλάβει ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ Γιαχβέ, τήν ἀπελευθέρωση τοῦ καταδυναστευομένου Ἰσραήλ: «Ἦφθη δέ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρί φλογός ἐκ τοῦ βάτου... Καί εἶπεν· “Εγώ εἰμι ὁ Θεός τοῦ πατρός σου, Θεός Ἀβραάμ καί Θεός Ἰσαάκ καί Θεός Ἰακώβ”» (Ἐξ. 3,2.6). Καί ἐδῶ πάλι βλέπουμε ὅτι ὁ Ἄγγελος Κυρίου ταυτίζει τόν ἑαυτό του μέ τόν Θεό, ὅτι εἶναι θεῖο Πρόσωπο. Ἄλλες ἐμφανίσεις τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου (*Mal'ak-Jahve*) βλ. εἰς Ἦσ. Ν. 5,13-15. Κριτ. 2,1-5.

Ἀλλά, ἐνῶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ὁμόφωνα ἐρμηνεύουν ὅτι ὁ ἐμφανιζόμενος στήν Παλαιά Διαθήκη Ἄγγελος Κυρίου εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, τό Δεύτερο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶναι δηλαδή ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἐρμηνεύει λανθασμένα ὅτι πρόκειται περί κτιστοῦ ἀγγέλου καί ὄχι περί τοῦ ἀκτίστου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καί γίνεται βεβαίως λόγος σέ πολλά σημεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περί κτιστῶν ἀγγέλων, ἀλλά στίς περιπτώσεις τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ πού μνημονεύσαμε πρόκειται γιά θεῖο Πρόσωπο, πρόκειται γιά τόν ἄσαρκο ἀκόμη Υἱό τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐσφαλμένη αὐτή ἀντίληψη τοῦ Αὐγουστίνου προέρχεται ἀπό τό λάθος του ὅτι δέν ἔκανε διάκριση οὐσίας καί ἐνέργειας στόν Θεό καί ἐπομένως ἡ θεοφάνεια τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ θά ἐσήμαινε γι' αὐτόν φανέρωση τῆς θείας οὐσίας. Καί αὐτό βεβαίως εἶναι ἀδύνατο, γιατί «Θεόν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε» (Ἰωάν. 1,18). Εἶχε δέ ἀκούσει ὅτι οἱ Πατέρες ἀπέρριπταν τήν ἰδέα ὅτι οἱ δίκαιοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔβλεπαν τήν θεία οὐσία καί, ἐπειδή δέν

έγνώριζε ότι ο Θεός όραται διά τών θείων ενεργειών, απέρριπτε τήν δυνατότητα τών θεοφανειών. Η έρμηνεία δέ αυτή του ιεροῦ Αὐγουστίνου περί του Ἀγγέλου του Κυρίου, ότι πρόκειται περί κτιστοῦ ἀγγέλου καί όχι περί θείου Προσώπου, ἔγινε βάση τῆς θεολογίας τών Φραγκολατίνων καί ἔτσι ὑποτιμήθηκε ἀπ' αὐτούς ἡ Παλαιά Διαθήκη καί τήν ἐρμηνεύουν, λοιπόν, ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἠθικολογικά.

Ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι ἐρμηνεύουμε τήν Παλαιά Διαθήκη χριστολογικά, γιατί, ὡς μαθητές τών ἀγίων Πατέρων, φρονοῦμε ότι αὐτή ἔχει θεοφάνειες του Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁμιλεῖ γιά τόν Χριστό καί μάλιστα ἔχουμε ὡς βάση τών μελετῶν μας αὐτό πού λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ότι ὅσα ἡ Παλαιά Διαθήκη λέγει γιά τόν Θεό Πατέρα αὐτά στήν Καινή Διαθήκη ὁ ἀπόστολος Παῦλος τά ἀναφέρει στό Πρόσωπο του Ἰησοῦ Χριστοῦ: «*Ἄ περί του Πατρός ὁ Μωυσῆς λέγει, Παῦλος εἰς τόν Υἱόν ἐκλαμβάνει, πολλήν τήν ἰσότητα δεικνύς*»⁹. Ἔτσι, κατ' αὐτήν τήν ἐρμηνεία, ἡ Παλαιά Διαθήκη στό α' καί β' κεφ. τῆς Γενέσεως μιλάει γιά τόν Χριστό ὡς δημιουργό του κόσμου, γιατί «*πάντα δι' αὐτοῦ (του Λόγου του Θεοῦ) ἐγένετο καί χωρίς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέ ἓν ὃ γέγονε*» (Ἰωάν. 1,3) καί «*ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τά πάντα*» (Κολ. 1,16). Ἡ Παλαιά Διαθήκη παρουσιάζει τόν Ἰησοῦν Χριστόν ὡς νομοθέτη του Ἰσραήλ στό ὄρος Σινᾶ, γιατί αὐτό σημαίνει, κατά τήν πατερική ἐρμηνεία, αὐτό πού λέγει ὁ προφήτης Βαρούχ «*ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδόν ἐπιστήμης καί ἔδωκεν αὐτήν Ἰακώβ*» (Βαρ. 3,37). Πραγματικά, γιά τόν Χριστό λέγεται ὁ λόγος αὐτός, γι' αὐτό καί στήν συνέχεια, στόν ἐπόμενο στίχ. 38, ὁ προφήτης λέγει περί αὐτοῦ: «*Μετά ταῦτα ἐπί τῆς γῆς ὤφθη καί τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη*»! Ἐπειδή, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς Χριστός στήν Παλαιά Διαθήκη χορήγησε τόν Νόμο, γι' αὐτό ἔχει

καί τό δικαίωμα νά τόν διορθώσει¹⁰ (νά τόν συμπληρώσει), ὅπως καί τό κάνει στήν ἐπί του Ὁρους Ὁμιλία του, λέγοντας «*Εγώ δέ λέγω ὑμῖν....*» (Ματθ. 5,22).

Κατά τήν πορεία του Ἰσραήλ στήν ἐρημο, σέ δύο περιπτώσεις πού ἀναφέρονται εἰς Ἐξ. 17,5-6 καί Ἀριθμ. 20,7-11, ὁ Μωυσῆς κτύπησε μέ τήν ράβδο του τόν βράχο καί βγήκαν ἀπ' αὐτόν ὕδατα καί ἔπινε ὁ λαός. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐρμηνεύει καί τίς περιπτώσεις αὐτές χριστολογικά καί λέγει εἰς Α' Κορ. 10,1-4 γιά τούς προγόνους του Ἰσραηλίτες ότι «*ἐπινον ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δέ πέτρα ἦν ὁ Χριστός*». Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, δηλαδή, ἀκολουθοῦσε τούς Ἰσραηλίτες στήν ἐρημο σάν μία ἀόρατη πνευματική πέτρα καί τούς ἐφρόντιζε. Ἀκόμη ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει ότι οἱ Ἰσραηλίτες ἐπέειρασαν τόν Χριστό στήν ἐρημο καί «*ὑπό τῶν ὄψεων ἀπώλοντο*» (Α' Κορ. 10,9), ἄν καί εἰς Ψαλμ. 77,18-20 λέγεται ότι οἱ Ἰσραηλίτες ἐπέειρασαν τόν Γιαχβέ. Εἶναι αὐτό πού εἶπε ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, ότι ὅσα ἡ Παλαιά Διαθήκη λέγει γιά τόν Θεό Πατέρα αὐτά ὁ ἀπόστολος Παῦλος τά ἀνάγει στόν Ἰησοῦ Χριστό.

Λέγουμε, λοιπόν, συμπερασματικά ότι ἡ Παλαιά Διαθήκη εἶναι βιβλίο του Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος καί πρῖν ἀκόμη ἀπό τήν σάρκωσή του ἀποκαλύπτεται καί δρᾶ σ' αὐτήν. Ὅπως τό λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «*καί πρό τῆς παρουσίας τῆς ἐνσάρκου πάντα αὐτός (ὁ Χριστός) ὠκονόμει καί πάντα αὐτός ἔπραττε, νομοθετῶν, προνοῶν, κηδόμενος, εὐεργετῶν*»¹¹.

10. Χρυσόστομος, Ὁμιλία εἰς τό κατά Ματθαῖον ΙΣΤ', δ'. MPG 57,244.

11. Πρὸς τε Ἰουδαίους καί Ἑλληνας ἀπόδειξις, ότι ἐστὶ Θεός ὁ Χριστός, MPG 48,815.– Καί οἱ δύο Διαθήκες, καί ἡ Παλαιά καί ἡ Καινή, ἔχουν τό ἴδιο θέμα, τό Πρόσωπο του Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ μὲν Παλαιά Διαθήκη προφητεύει γιά τήν ἔλευση του Μεσσία καί προετοιμάζει τόν κόσμο γιά τήν ὑποδοχή του, ἡ δέ Καινή Διαθήκη μᾶς λέγει γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν προφητειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περί του Χριστοῦ. Μᾶς ἀρέσουν ἰδιαίτερα οἱ δύο αὐτές Χρυσόστομικές περικοπές, πού ὁμιλοῦν γιά τήν στενή σχέση τῶν δύο Διαθηκῶν καί τήν ἐνότητά τους στό Πρόσωπο

9. Ὁμιλία εἰς τόν Η' Ψαλμ., MPG 55,120.

Τό ὅτι, λοιπόν, δέν ἐρμηνεύουμε χριστολογικά τήν Παλαιά Διαθήκη, τό ὅτι, κατ' ἐπίδραση τῶν Φραγκολατίνων στηριζομένων στήν αὐγουστίνειο θεολογία, δέν βλέπουμε καί ἡμεῖς στίς ἐμφανίσεις τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Κυρίου (*Mal'ak - Jahve*) τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τίς θεοφάνειες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τό ὅτι, κατ' ἐπίδραση πάλι τῆς ἄλλης ἀντιλήψεως τῶν Φραγκολατίνων, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ ἐκληρονόμησαν τήν ἐνοχή του, αὐτά, κατά τόν πρῶτον ἐδῶ λόγο πού ἀναφέρουμε, ἔκαναν νά ὑποτιμηθεῖ ἡ Παλαιά Διαθήκη καί ὁ πρῖν ἀπό τήν Σάρκωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λαός τοῦ Θεοῦ, ὁ λαός δηλαδή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης¹². Κατά τούς Πατέρες ὁμως τῆς Ἐκκλησίας μας οἱ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν φίλοι τοῦ Θεοῦ ἀκόμη καί πρῖν ἀπό τήν καταλλαγή τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ στόν Γολγοθᾶ, γιατί τό μυστήριον τοῦ Σταυροῦ ἐνεργεῖτο σ' αὐτούς¹³. Δηλαδή, ὑπῆρχε

τοῦ Χριστοῦ: α) «Προέλαβε τήν Καινήν ἢ Παλαιά καί ἡρμηνεύσε τήν Παλαιάν ἢ Καινήν. Καί πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο Διαθήκαι καί δύο παιδίσκαι καί δύο ἀδελφαί τόν ἕνα Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κύριος παρά προφήταις καταγγέλλεται, Χριστός ἐν Καινῇ κηρύσσεται. Οὐ καινά τά καινά, προέλαβε γάρ τά παλαιά. Οὐκ ἐσβέσθη τά παλαιά, ἡρμηνεύθη γάρ ἐν τῇ Καινῇ» (Ὁμιλία εἰς τό «Ἐξῆλθε δόγμα παρά Καίσαρος Αὐγουστοῦ» καί εἰς τήν ἀπογραφὴν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, MPG 50,796. β) «Ἀδελφαί γάρ αἱ δύο Διαθήκαι, ἐξ ἑνός Πατρός τεθεῖσαι· διά τοῦτο καί συμφώνως τόν λόγον προφέρουσι· σχεδόν γάρ ἡ αὐτή εἰκὼν καί ὁμοιότης ὑπάρχει. Καί ὡσπερ ἐν ἀδελφαῖς ἐξ ἑνός Πατρός γεγεννημέναις, πρόσεστι τῆς ὁμοιότητος τά ιδιώματα, οὕτως ἐπειδὴ αἱ δύο Διαθήκαι ἐξ ἑνός Πατρός ἐγεννήθησαν, πολλήν ἔχουσι τήν ἐμφέριαν. Ἀμέλει καί ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ προηγείται νόμος, καί ἀκολουθοῦσι προφῆται, καί ἐν τῇ νέᾳ χάριτι προηγείται τό Εὐαγγέλιον, καί ἀκολουθοῦσιν ἀπόστολοι.» (Περί Δημιουργίας τοῦ κόσμου Ὁμιλία Α', γ. MPG 56,433).

12.¹² Αὐτό κατά τόν μακαριστό π. Ἰωάννη Ρωμανίδη ὀφείλεται στήν ισχυρή ἐπί τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου πλατωνική καί μανιχαϊκή ἐπιρροή στά θέματα περὶ ἀνθρώπου, πτώσεως, Θεοῦ καί Παλαιᾶς Διαθήκης. Βλ. τό βιβλίον του Ρωμαῖοι ἢ Ρωμηοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τόμος πρῶτος, Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 118.119.

13. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀντίθετα μέ τούς Φραγκολατίνους λέει: «Ὁ τοῦ Χριστοῦ Σταυρός προανεκηρύττετο καί προετυποῦτο μυστικῶς ἐκ γενεῶν ἀρχαίων καί οὐδεὶς ποτε κατηλλάγη τῷ Θεῷ χωρὶς τῆς τοῦ Σταυροῦ δυνάμεως... Φίλοι δέ Θεοῦ πολλοὶ τῶν πρὸ νόμου καί μετὰ νόμον, μήπω τοῦ Σταυροῦ φανέντος, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μεμαρτύρηται· καί ὁ βασιλεὺς καί προφῆτης Δαβὶδ, ὡς

σωτηρία καί στήν Παλαιά Διαθήκη διὰ τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ *Mal'ak - Jahve*¹⁴.

(ἡ συνέχεια, στό ἐπόμενο)

πάντως ὄντων τότε τῷ Θεῷ φίλων, “ἐμοὶ δέ”, φησί, “λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ Θεός”. Πῶς οὖν εἰσιν οἱ πρὸ τοῦ Σταυροῦ φίλοι τοῦ Θεοῦ ἐχρημάτισαν, ἐγὼ ἡμῖν ὑποδείξω... Ὡσπερ μήπω παραγενομένου τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἀμαρτίας, τοῦ νιού τῆς ἀνομίας, τοῦ Ἀντιχρίστου λέγω, ὁ ἡγαπημένος τῷ Χριστῷ φησι Θεολόγος “καί νῦν, ἀγαπητοί, ὁ Ἀντιχρίστος ἐστὶ”, οὕτω καί ὁ Σταυρός ἦν ἐν τοῖς προγενεστέροις καί πρὸ τοῦ τελεσθῆναι» (Ὁμιλία ΙΑ' Εἰς τόν Τιμιον καί Ζωοποιόν Σταυρόν. ΕΠΕ 9,282. ἐξ. Συνιστοῦμε νά μελετηθεῖ ὅλη ἡ ὁμιλία, ὅπου ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ δίκαιοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν φίλοι τοῦ Θεοῦ ἀκόμη καί πρῖν ἀπό τήν καταλλαγή μέ τήν Σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ).

14. Οἱ σύγχρονοι τοῦ Χρυσόστομου πολεμοῦντες τήν Παλαιά Διαθήκη ἔλεγον περιφρονητικῶς γι' αὐτήν ὅτι «οὐκ εἰσάγει εἰς τήν βασιλείαν». Καί ὁ Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος ἐδέχετο τήν σωτηρία τοῦ πρὸ Χριστοῦ κόσμου διὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τούς ἀπαντᾷ: «Νῦν οὐκ εἰσάγει τούς μετὰ τήν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν πολιτευομένους, ἅτε δὴ πλείονος ἀπολελευκότας δυνάμεως, καί μείζονα ὀφείλοντας ἀγωνίζεσθαι· ἐπεὶ τούς γέ αὐτῆς τροφίμους εἰσάγει ἅπαντας. Καί γάρ “Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καί δυσμῶν ἤξουσι, φησί, καί ἀνακλιθήσονται εἰς κόλπον Ἀβραάμ καί Ἰσαάκ καί Ἰακώβ”. Καί ὁ Λάζαρος δέ τῶν μεγάλων ἀπολαύων ἐπάθλων, ἐν τοῖς ἐκείνου κόλποις φαίνεται ἐνδιαιωμένος. Καί πάντες ὅσοι μεθ' ὑπερβολῆς ἔλαμψαν ἐν τῇ Παλαιᾷ διὰ ταύτης ἔλαμψαν ἅπαντες» (Εἰς τό κατά Ματθαῖον Ὁμιλία ΙΣΤ', δ'. MPG. 57,244).

Σημείωση τῆς Σύνταξης

- Τά ἐνυπόγραφα ἄρθρα ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τους. Ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ δέν φέρει εὐθύνη γιὰ τίς ἀπόψεις τῶν ἀρθρογράφων.
- Οἱ ἀναδημοσιεύσεις σχολίων ἢ πληροφοριῶν ἀπὸ ξένα ἢ ἑλληνικά περιοδικά καί ἄλλα ἔντυπα ἢ τό διαδίκτυο δημοσιεύονται μέ κάθε ἐπιφύλαξη, ἀφοροῦν σέ ἀπόψεις καί δέν στοχεύουν στήν προσβολή ἢ στήν ἀπομείωση τῆς τιμῆς καί τῆς ὑπολήψεως τῶν προσώπων, στά ὁποῖα ἀναφέρονται καί τά ὁποῖα σεβόμεθα δεόντως.
- Τήν εὐθύνη γιὰ τίς ἐκφραζόμενες ἀπόψεις στίς δημοσιεύμενες ἐπιστολές φέρουν ἀποκλειστικά οἱ ἐπιστολογράφοι καί ὄχι ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ.
- Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση, κατόπιν ἀδείας ἀπὸ τήν Διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΗΣ «ΣΚΟΠΙΑΣ»

τῆς κ. Φωτεινῆς Περγιουδάκη
μέλους τοῦ Πν. Σ. τῆς Π.Ε.Γ.

Τό «Κυβερνῶν Σῶμα τῆς Σκοπιᾶς» δέν πιστεύει στήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καί τήν ισότητα Του μέ τόν Πατέρα καί μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα. Εἶναι μία πάγια θέση τῆς ἐταιρίας νά παραποιεῖ τά ἐδάφια τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί νά κηρύττει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἕνας τέλειος ἄνθρωπος, «τό πρῶτο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ» καί ὄχι Θεός, ἀλλά ἕνας μικρότερος θεός. Ἔτσι ὑποβιβάζει μέ διάφορους τρόπους τήν προσωπικότητα τοῦ Κυρίου μας. Ἄς δοῦμε μερικά παραδείγματα.

«Σκοπιά», Φεβρ. 2017, σελ. 9: «Ο Ἰησοῦς ἀγαπούσε πραγματικά το ὄνομα του Ἰεχωβά... Ἀκόμα και ὅταν ο Σατανάς υπέβαλε τον Ἰησοῦ σε βασανιστικό θάνατο ἐκεῖνος παρέμεινε ἀπολύτως ὀσιος στον οὐράνιο Πατέρα του. Παραμένοντας ὀσιος ο Ἰησοῦς ἀπέδειξε ὅτι ἕνας τέλειος ἄνθρωπος μπορούσε να ἐκδηλώσει τέλεια ὑπακοή στους δίκαιους κανόνες του Θεοῦ».

Ἀλλά, ὁ Ἰησοῦς ἀγαποῦσε τόν Πατέρα Του ὡς Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ καί ὄχι τό ὄνομα Ἰεχωβά. Ἐξάλλου ἡ «Σκοπιά», 15/3/13 σελ. 28 γράφει: «Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀκριβῆς προφορά του δεν μπορεί να ἐξακριβωθεί ἀλλά το ὄνομα ἔχει ἐπιβιώσει». Ὁ Ἰησοῦς Χριστός δέν χρησιμοποίησε ποτέ τό ὄνομα Ἰεχωβά. Ἀκόμη καί ἐπάνω στόν Σταυρό, πού εἶχε τήν εὐκαιρία νά φανερώσει τό ὄνομά Του, ἀνεφώνησε «Ἡλί-Ἡλί» καί ὄχι Ἰεχωβά. Δηλαδή, δέν ἔκανε ὑπακοή στόν οὐράνιο Πατέρα Του; Ἄν ὁμως ὁ Ἰησοῦς Χριστός ὡς τέλειος ἄνθρωπος, ὅπως κηρύττει ἡ «Σκοπιά», δέν ὑπάκουσε στους κανόνες τοῦ Θεοῦ ἀκόμη καί στήν θυσία Του θά ὑπῆρχε σωτηρία γιά τήν ἀνθρωπότητα;

«Σκοπιά», Φεβρ. 2017, σελ. 22: Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ κατηύθυνε τόν Ἰησοῦ: «Ἀπό τήν ἀρχή τῆς διακονίας του ο Ἰησοῦς ἀφήνε τις γραφές να τον καθοδηγούν (Ματθ. 4:4) Μάλιστα ἦταν τόσο μεγάλη ἡ ὑπακοή του στον Λόγο του Θεοῦ ὡστε ο ἴδιος ἦταν διατεθειμένος να πεθάνει πάνω σε ξύλο βασανισμού. Ἀκόμα και τα τελευταία του λόγια προτού πεθάνει περιλαμβάνουν παραθέσεις ἀπό Μεσιανικές προφητείες (Ματθ. 27:46, Λουκ. 23:40)... Ο Ἰησοῦς ἀγαπούσε τον Λόγο τοῦ Θεοῦ, και λαχταρούσε να τον μοιράζεται με ἄλλους».

Ἄλλη μία ὑποτίμηση ἀπό τίς πολλές στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς, λέει ἡ «Σκοπιά», διάβαζε τίς Γραφές καί καθοδηγούνταν ἀπό αὐτές στίς πράξεις Του καί στή διδασκαλία Του. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς «Σκοπιᾶς» ἀπέχει οὐσιαστικά ἀπό τήν Ἁγία Γραφή. Ὁ Χριστός, κατ' αὐτούς, δέν εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά «ἀγαπά τον Λόγο του Θεοῦ». Ἀλλά ἕνας εἶναι ὁ Λόγος, ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰησοῦς διάβαζε στή συναγωγή ἐδάφια ἀπό τήν Γραφή πού ἀφοροῦσαν προφητείες γιά τό πρόσωπό Του γιά νά δείξει ὅτι εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας ἐκεῖνος πού τούς μιλοῦσε καί ὅτι οἱ προφητεῖες ἐπαληθεύθηκαν στό πρόσωπό Του. Ὁ ἴδιος εἶπε: «Οἱ προφήται καί ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν» (Ματθ. 11' 13, Λουκ. 11' 16). Δέν ἀναφερόμαστε ἐδῶ στό ἄλλο θέμα, στό ὅποιο ἀναφέρεται ἡ «Σκοπιά». Δηλαδή ὅτι ὁ Χριστός σταυρώθηκε πάνω σέ ξύλο βασανισμοῦ καί ὄχι σέ σταυρό. Σέ αὐτό ἔχουμε ἀναφερθεῖ σέ ἄλλο ἄρθρο.

«Σκοπιά» Φεβρ. 2017, σελ. 10: «Τί θα πούμε για τα δισεκατομμύρια των ανθρώπων που πέθαναν χωρίς να έχουν ποτέ την ευκαιρία να γνωρίσουν και να υπηρετήσουν τον Ιεχωβά;...Ο στοργικός ουράνιος Πατέρας μας θα τους επαναφέρει στη ζωή... Ως η Πηγή της ζωής γίνεται Πατέρας κάθε αναστημένου (Ψαλμ. 36:9)... Ο Ιεχωβά έχει παραχωρήσει στον Ιησού σημαντική συμμετοχή στην ανάσταση των νεκρών (Ιωάν. 6:40,44). Στον Παράδεισο ο Ιησούς θα εκπληρώσει τον ρόλο του ως «η ανάσταση και η ζωή» (Ιωάν. 11:25).

Η «Σκοπιά» γράφει ἐδῶ ὅτι ὁ Ἰεχωβά θά ἀναστήσει καί θά γίνει Πατέρας τῶν ἀναστημένων. Ὅμως δέν μᾶς λέει ποιός θά εἶναι ὁ πραγματικός ρόλος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Ὅταν ὁ Κύριος ἔλεγε: «Ἐγώ εἰμί ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωή» ἦταν μία τρανή ἀπόδειξη τῆς θεότητάς Του. Ἡ δήλωσή Του ὅτι «οἱ νεκροί ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καί οἱ ἀκούσαντες ζήσονται» (Ἰωάν. ε' 25), δηλώνει ὅτι Ἐκεῖνος, ὅπως καί ὁ Πατέρας, ἔχει τήν ἐξουσία νά ἀναστήσει, νά κρίνει καί νά ζωοποιήσει τούς νεκρούς, καί ἀλλοῦ λέει: «Ὁ Πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλά τήν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ Υἱῷ ἵνα πάντες τιμῶσιν τόν Υἱόν καθὼς τιμῶσιν τόν Πατέρα» (Ἰωάν. ε' 22-23). Ἐπομένως, γίνεται ἄλλη μιά φορά φανερό ὅτι οἱ χριστομάχοι, ὅπως κάνουν

συνήθως, ἀποκόπτουν ἐδάφια σύμφωνα με τίς προκατασκευασμένες κακοδιδασκαλίες τους ἢ διαστρεβλώνουν τήν ἔννοιά τους καί δίνουν δική τους ἐξήγηση, ὥστε νά παρουσιάσουν τόν Χριστό ὅπως αὐτοί θέλουν καί ὄχι ὅπως πραγματικά εἶναι μέσα στά Εὐαγγελικά κείμενα. Ὅποιος πιστεύει στόν Υἱό, λέει ὁ Κύριος «ἀναστήσω ἐγώ αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰωάν. στ' 40).

Ξέρει ἡ «Σκοπιά» ὅτι οἱ ὀπαδοί δέν θά ζητήσουν ἐξηγήσεις, γιατί δέν ἐπιτρέπεται νά ἀμφισβητήσουν τόν «ἀγωγό τοῦ Θεοῦ». Σέ κάποια ἄλλη «Σκοπιά» θά φροντίσει νά ἀπαντήσῃ στά ἐρωτήματά τους, ὅπως τή συμφέρει.

Σκοπίμως ὑποτιμᾷ ἡ «Σκοπιά» τόν Κύριο καί Θεό μας, ὑποστηρίζοντας ὅτι εἶναι μόνο ἓνας «τέλειος ἄνθρωπος» καί ὄχι Θεός, γιατί ἔτσι μόνο ἐξομοιώνονται οἱ «χρισμένοι», οἱ «μελλοντικοί συμβασιλεῖς», μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό ὡς τέλειοι ἄνθρωποι.

Ὅσα γράφουμε ἐδῶ δέν ἔχουν σκοπό νά μειώσουν κανένα πλανεμένο ἀδελφό μας. Προβάλλουμε τήν πραγματική καί γνήσια διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς γιά ἐνημέρωση τόσο τῶν Ὁρθοδόξων ἀδελφῶν μας, ὅσο καί τῶν εὐρισκομένων σέ πλάνη. Ἀπό κεῖ καί πέρα εὐχόμεστε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός πού εἶναι «ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἀνάστασις καί ἡ Ζωή» (Ἰωάν. ια' 25) νά φωτίζει κάθε καλοπροαίρετη καρδιά.

ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Λειτουργοῦν καί ἐφέτος, στά πλαίσια τῆς Π. Ε. Γ., οἱ ἐξῆς Ὅμαδες Μελέτης τοῦ Σκη-
νικοῦ τῶν Αἰρέσεων καί τῆς Παραθρησκείας:

1. **Ὅμαδα Μελέτης** τῆς ἱστορίας, ἐξέλιξης, διδασκαλίας καί δράσης τῆς **Ἐταιρείας «Σκοπιά»** τῶν **«Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά»**. Κάθε Τρίτη, 4.00'-7.00' μ.μ.
2. **Ὅμαδα Μελέτης** τοῦ σκηνικοῦ τῆς **«Νέας Ἐποχῆς»** (Γκουρουϊστικές, Αποκρυφιστικές, Ἐναλλακτικές, Νεο Γνωστικές, Σατανιστικές κ.λπ. ὀμάδες). Κάθε Πέμπτη.
3. **Ὅμαδα Μελέτης** τῶν **Προτεσταντικῶν-Πεντηκοστιανῶν** κινήσεων. Κάθε Δευτέρα, 7.00'-9.00' μ.μ.

Τά **Μαθήματα** πραγματοποιοῦνται σέ αἴθουσα τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Ἀποστόλου Παύλου 10, δύο δρόμους δεξιά, μετά τήν Ε. Ρ. Τ.). Τηλ. ἐπικοινωνίας: **210 6396 665**.

ΝΙΚΟΛΑ ΤΕΣΛΑ. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΙΑΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ¹

του κ. Ιωάννου Μηλιώνη,
μέλους τῆς Π.Ε.Γ.

(α' μέρος)

1. Ἐπιστήμη καί Πίστη

Ἡ ζωή καί τό ἔργο ἑνός προσώπου μέ παγκόσμια ἀκτινοβολία ἔχει πάντα ἐνδιαφέρον γιά τό εὐρύ κοινό, τό ὅποιο, δυστυχῶς, παρακολουθεῖ, ἀποδέχεται καί συχνά μιμεῖται καί τήν ὅλη βιωτή τοῦ δημοσίου προσώπου, χωρίς νά προβληματίζεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὑπάρχει χαώδης διαφορά μεταξύ τῆς ιδιότητος τοῦ «ἀστέρος» -ἠθοποιοῦ, ἀθλητῆ, ἐπιστήμονα- καί τοῦ «ἀνθρώπου», μέ τήν οὐσιαστική σημασία τοῦ ὅρου.

Ἔτσι, τό πλῆθος συχνά ἐκλέγει σέ πολιτικές θέσεις πρόσωπα, πού μπορεῖ νά διαπρέπουν στή σκηνή, στόν στίβο ἢ στό ἐργαστήριο, παραγνωρίζοντας τήν ἀνθρώπινη διάσταση τῶν προσώπων αὐτῶν ἢ ἀκόμη καί τήν πιθανῶς πλήρη ἀνεπάρκειά τους σέ θέματα διοίκησης καί διαχείρισης τῶν κοινῶν.

Κάτι ἀντίστοιχο μέ τά ἀνωτέρω συμβαίνει καί μέ τήν ὑπαρξιακή (θρησκευτική-μεταφυσική) τοποθέτηση τῶν ἐπώνυμων προσώπων. Πολλοί ἀνθρώποι στή χώρα μας, ἀποίμαντοι καί ἀκατήχητοι ἐκκλησιαστικά, παρασύρονται καί ἀποδέχονται τήν ὅποια ὑπαρξιακή θέση, ἂν αὐτή ὑποστηρίζεται ἀπό ἐπώνυμα χεῖλη, κάτι πού συχνά ἐκμεταλλεύονται συνειδητά ἢ ἐπιχειροῦν ἀσυνείδητα, προσωπικότητες μέ διεθνές κύρος.

1. Ἀπό εἰσήγηση πού πραγματοποιήθηκε τόν Σεπτέμβριο 2017 σέ Ὁμάδα Ἐργασίας τῆς Π.Ε.Γ.

Κάποτε, ἀπό τήν θέση αὐτή, εἶχαμε παρουσιάσει γνωστούς λογοτέχνες, μέ ἀσύμβατους ὡς πρός τήν πίστη μας μεταφυσικούς προβληματισμούς, οἱ ὅποιοι ὅμως γαλούχησαν γενεές γενεῶν μέ τίς ἀξιόλογες μέν λογοτεχνικά, πλὴν ὅμως βλαβερές ὑπαρξιακά, συγγραφές τους.

Ἀντίστοιχα, παρόμοια φαινόμενα παρουσιάζονται καί στόν χῶρο τῆς Ἐπιστήμης. Ἀξιόλογοι ἐπιστήμονες, στό παρελθόν ἀλλά καί σήμερα, συχνά μπερδεύουν καί μπερδεύουν τήν ὑπαρξιακή τους θέση (θρησκευτική πίστη) μέ τήν ἐπιστήμη τήν ὅποια ὑπηρετοῦν, εἰδικά ἐκμεταλλεόμενοι νεόδμητες καί ἀσαφεῖς στό κοινό θεωρίες, ὅπως π.χ. κάποτε, ὁ ἠλεκτρομαγνητισμός, σήμερα, ἡ κβαντομηχανική κ.ἄ.

Στό πλαίσιο τῆς σημερινῆς μας ἔρευνας θά ἐξετάσουμε, ἐν συντομία, τή ζωή καί τό ἔργο τοῦ Νικόλα Τέσλα (Nikola Tesla), ἐπιστήμονα τοῦ περασμένου αἰώνα, πού ἡ ὑπαρξιακή του ἐνασχόληση ἐπηρέασε ὄχι μόνο τό ἔργο του, ἀλλά καί γενεές ἀνθρώπων πού ταυτίστηκαν μέ τά πιστεύω του. Στόχος μας δέν εἶναι νά μειώσουμε τό πρόσωπο, τό ὅποιο εἶναι ἄξιο σεβασμοῦ καί ὑπολήψεως, ἀλλά νά παρουσιάσουμε πτυχές τῆς δραστηριότητάς του πού ἐγγίζουν ἀποκρυφιστικές ἐκδοχές.

Ἡ ἐπιλογή τοῦ συγκεκριμένου προσώπου δέν γίνεται τυχαία. Ἄν κι ὁ Τέσλα, ἐκτιμοῦμε, δέν εἶναι ἰδιαίτερα γνωστός σήμερα στό εὐρύ κοινό -τόσο, τουλάχιστον,

όσο ο Τόμας Έντισον, ο Γουλιέλμο Μαρκόνι ή ο Βίλχελμ Ρέντγκεν-, όμως είναι ιδιαίτερα προσφιλής στο κοινό των άπανταχού άποκρυφιστών και των όπαδών της «Νέας Έποχής του Ύδροχόου» (New Age). Στους χώρους αυτούς έχει δημιουργηθεί μία ευρύτατη μυθοπλασία και προβολή του προσώπου του Τέσλα, που τροφοδοτεί και μία τεράστια «βιομηχανία» συννομισιολογίας.

Αλλά, επί τό έργον...

2. Τά πρώτα χρόνια

Ο Νικόλα Τέσλα γεννήθηκε τό 1856, στό χωριό Σμίλιαν (Smiljan) της Κροατίας, Σερβικής κοινότητας της τότε Αυστριακής Αυτοκρατορίας, σε μία Όρθόδοξη, ιερατική οικογένεια. Πατέρας του, ο Μιλούτιν Τέσλα (Milutin Tesla), ιερέας και μητέρα του, ή Γκεοργκίνα-Τζούκα Μάντιτς (Georgina-Djuka Mandic), κόρη ιερέα, μέ αδερφούς της, κληρικούς, μεταξύ των όποίων ο Μητροπολίτης Νικόλα Μάντιτς και ο μοναχός Πέταρ Μάντιτς².

Στό Σμίλιαν, ο Τέσλα, όλοκλήρωσε τίς βασικές σπουδές του (Γερμανικά, αριθμητική και θρησκευτικά), τό 1861, σε ήλικία 5 έτών, ενώ τό 1862 μετακόμισε μέ τούς γονείς του στό Γκόσπιτς (Gospic). Τό 1870 συνέχισε την εκπαίδευσή του στό «Ανώτερο Γυμνάσιο» (Higher Real Gymnasium), στό Κάρλοβατς (Karlovac).

Αργότερα, στην αυτοβιογραφία του, θά γράψει ότι εκεί, για πρώτη φορά, ύποκινήθηκε τό ενδιαφέρον του για τούς τρόπους εκδήλωσης της ήλεκτρικής ενέργειας από τον καθηγητή της φυσικής, Μάρτιν Σέκουλιτς (Martin Sekulic). «Οί εκδηλώσεις αυτού του “μυστηριώδους φαινομένου”», σημειώνει, «μέ έκαναν νά θέλω νά μάθω περισσότερα για αυτή την υπέροχη δύναμη»³.

Ο Νικόλα Τέσλα, από μικρός, παρουσίασε έντυπωσιακές νοητικές δυνατότητες. Μπορούσε νά εκτελεί σύνθετους μαθηματικούς ύπολογισμούς από στήθους, κάτι που έκανε στην αρχή τούς καθηγητές του νά πιστέψουν ότι τούς εξαπατούσε· και άφου όλοκλήρωσε την τετραετή φοίτηση σε τρία χρόνια, άποφοιτώντας τό 1873, 17 έτών, άριστούχος, επέστρεψε στό Σμίλιαν, όπου προσβλήθηκε από χολέρα και χρειάστηκε πολλούς μήνες για νά αναρρώσει.

Τήν ίδια περίοδο, δήλωσε ότι θά ακολουθήσει σπουδές μηχανολόγου, παρά την επιθυμία του πατέρα του νά χειροτονηθεί ιερέας. Στη συνέχεια, κατόρθωσε νά αποφύγει τή στρατιωτική θητεία κρυπτόμενος στα βουνά του Γκόσπιτς, όπου έμεινε για έννέα μήνες μέχρι τό καλοκαίρι του 1875. Τήν εποχή εκείνη μάλιστα συνέλαβε δύο ευφάνταστες ιδέες, οί όποιες, αν και αδύνατο νά υλοποιηθούν, είναι ένδεικτικές της από μέρους του σύλληψης γιγαντιαίων και εν πολλοίς έξωπραγματικών έγχειρημάτων. Η πρώτη άφορούσε ένα ύποθαλάσσιο δίκτυο σωλήνων που θά επέτρεπε την γρήγορη άποστολή άλληλογραφίας και δεμάτων από τή μία ήπειρο στην άλλη⁴, και ή δεύτερη, έναν στατικό δακτύλιο κατά μήκος του ίσημερινού της Γης, που θά επέτρεπε στους χρήστες του νά μεταβαίνουν, χωρίς νά μετακινούνται, σε διαφορετικά σημεία της ύδρογείου, καθώς αυτή θά περιστρεφόταν ως προς τό δακτύλιο⁵.

3. Σπουδές

Τό ίδιο έτος, ο Τέσλα έγγράφεται στην Ανωτάτη Πολυτεχνική Σχολή του Γκράτς, άφου εξασφαλίζει ύποτροφία, μέ προσπάθειες του πατέρα του. Έκει παρακολουθεί μαθήματα θεωρητικής και πειραματικής

2. Carol Dommermuth-Costa, «Nikola Tesla: A Spark of Genius», 1994, σ. 12.

3. W. Bernard Carlson, «Tesla: Inventor of the Electrical Age», 2013, σ. 32.

4. John J. O'Neill, «Prodigal Genius: The Life of Nikola Tesla», σ. 252.

5. W. Bernard Carlson, «Tesla: Inventor of the Electrical Age», 2013, σ. 30.

φυσικής, οπτικής, αναλυτικής χημείας, γεωμετρίας, ολοκληρωτικού λογισµού, βοτανικής, αλλά και αγγλικών και γαλλικών. Δείχνει υπερβολικό ζήλο, εργάζεται πολλές ώρες την ημέρα επιτυγχάνοντας άριστες επιδόσεις. Την περίοδο αυτή συλλαμβάνει και την ιδέα να καταπιαστεί με την ανάπτυξη ενός κινητήρα, που θα χρησιμοποιεί εναλλασσόμενο ρεύμα, κάτι που τον απασχόλησε τα επόμενα χρόνια.

Με την ολοκλήρωση του πρώτου έτους των σπουδών του, επιστρέφει στην οικογένειά του στο Γκόσπιτς για να έλθει σε σύγκρουση με τον πατέρα του εξαιτίας της υπέρμετρης αφοσίωσής του στις σπουδές και του φόβου της επιβάρυνσης της υγείας του. Η σύγκρουση αυτή, αλλά και ο χλευασμός των συμφοιτητών του -λόγω του απομονωμένου τρόπου ζωής του- τον οδήγησαν την εποχή εκείνη στην παραμέληση των σπουδών, στην χαροπαιξία και στην άσωτία. Έτσι, το τρίτο ακαδημαϊκό έτος σταμάτησε να παρακολουθεί μαθήματα. Από τα αρχεία της Σχολής, διαπιστώνουμε ότι την άνοιξη του 1878 δεν είναι πλέον εγγεγραμμένος φοιτητής. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να διακοπεί και η υποτροφία του. Από το Πολυτεχνείο του Γκράτς δεν αποφοίτησε ποτέ.

Το επόμενο βήμα του Τέσλα ήταν η εγκατάστασή του στο Μάρμπουργκ, της σημερινής Σλοβενίας, όπου εργάστηκε σαν μηχανικός, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, αφού απέτυχε να εξασφαλίσει νέα υποτροφία για συνέχιση των σπουδών του στη Βιέννη ή στο Μπρνό. Στο Μάρμπουργκ, τον επισκέφτηκε ο πατέρας του, που προσπάθησε να τον πείσει να επιστρέψει στην οικογένειά του και να συνεχίσει πιθανώς τις σπουδές του στην Πράγα, χωρίς αποτέλεσμα. Όμως, μερικές εβδομάδες αργότερα, ο Τέσλα συνελήφθη στο Μάρμπουργκ και υπό αστυνομική συνοδεία, οδηγήθηκε πίσω στο Γκόσπιτς.

Απογοητευμένος και υπό τό βάρος των γεγονότων, ο Μιλούτιν Τέσλα πέθανε τον Απρίλιο του 1879⁶.

Συγκλονισμένος, προφανώς, από την τροπή των γεγονότων και αποφασισμένος τελικά να ακολουθήσει την επιθυμία του πατέρα του, ο Τέσλα γράφεται στο Πανεπιστήμιο Καρόλου-Φερδινάνδου, (Charles-Ferdinand University) στην Πράγα, τον Ιανουάριο του 1880, έχοντας εξασφαλίσει την οικονομική στήριξη των αδελφών της μητέρας του, Πάβλε και Πέταρ Μάντιτς. Όμως, ένα χρόνο αργότερα, αποφασίζει να εγκαταλείψει την Πράγα και εγκαθίσταται στη Βουδαπέστη -καθώς η οικογένειά του δεν μπορεί πλέον να τον συντηρεί-, μή έχοντας αποκτήσει πτυχίο, έχοντας όμως παρακολουθήσει διαλέξεις Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο ως ακροατής.

4. Επαγγελματικά

Η αρχή της επαγγελματικής σταδιοδρομίας του Τέσλα έγινε στη Βουδαπέστη. Η πρόσληψή του σε μία από τις εταιρίες του Τόμας Έντισον, για τη δημιουργία ενός τηλεφωνικού κέντρου υπήρξε γι' αυτόν πολύτιμη πρακτική εμπειρία, όπου εφήρμοσε βελτιώσεις στον εξοπλισμό του κέντρου ενώ, όπως ο ίδιος αναφέρει στην αυτοβιογραφία του, τελειοποίησε και έναν τηλεφωνικό ενισχυτή, που όμως δεν κατοχύρωσε ως εύρεσιτεχνία. Καταγράφει ακόμη ότι τότε αντιμετώπισε ένα σοβαρό νευρικό κλονισμό. Ως προσωπική μαρτυρία περιγράφει ότι: «Οί αισθήσεις μου ήταν τόσο ευαίσθητες ώστε άκουγα τον χτύπο ενός ρολογιού σε ένα απομακρυσμένο δωμάτιο ή αντιλαμβανόμουν τό έδαφος να τρέμει από τό πέρασμα μιās άμαξοστοιχίας 20-30 μίλια μακριά». Καταγράφει ακόμη ότι «ένας φημισμένος γιατρός απο-

6. W. Bernard Carlson, «Tesla: Inventor of the Electrical Age», 2013, σσ. 45-47.

φάνθηκε πώς ή ασθένειά μου ήταν μοναδική και ανίατη»⁷.

Η επαγγελματική του εξέλιξη συνεχίζεται με την πρόσληψή του στην Ηλεκτρική Έταιρεία Έντισον (Societe Electrique Edison) τό 1881, στό Παρίσι, όπου έρχεται σέ άμεση έπαφή μέ τό έργο του Έντισον, άποκτᾶ βαθύτερη γνώση και έμπειρία γύρω από τίς γεννήτριες και τούς κινητήρες, ξεχωρίζοντας για τίς ικανότητές του, σέ αντίθεση μέ τούς περισσότερους ύπαλλήλους του Έντισον. Τότε ανέπτυξε κι έναν αυτόματο ρυθμιστή για τά δυναμό του Έντισον, προκαλώντας τόν ένθουσιασμό τῶν εργοδοτῶν του. Αυτό και κάποιες άλλες έφευρέσεις είχαν σάν άποτέλεσμα τήν πρόσληψή του τό 1884 στίς έπιχειρήσεις του Έντισον στή Νέα Υόρκη.

Η συνάντηση του Τέσλα μέ τόν Έντισον, είχε σάν άποτέλεσμα τόν έντυπωσιασμό του δευτέρου, ως πρός τίς ικανότητες του πρώτου. Όμως οί σχέσεις τῶν δυό άνδρῶν δέν ύπῆρξαν έξ αρχῆς ιδιαίτερα θερμές, κάτι που τελικά οδήγησε σέ βαθιά αντίθεση και σύγκρουση. Άποτέλεσμα τῆς εργασιακῆς και προσωπικῆς τους άσυμφωνίας ύπῆρξε ή παραίτηση του Νίκολα Τέσλα, 6 μήνες από τήν πρόσληψή του, από τίς έπιχειρήσεις Έντισον⁸.

5. Έφευρέσεις

Τό 1887 -μετά από κάποιες άποτυχημένες έπιχειρηματικές προσπάθειες-, ό Τέσλα βρίσκει οικονομική στήριξη για τά πειράματά του. Οί νέοι του χρηματοδότες, Άλφρεντ Μπράουν (Alfred S. Brown), διευθυντής τῆς «Γουέστερ Γιούνιον» (Western Union) κι άργότερα ό έπιχειρηματίας Τζόρτζ Γουέστινγκχαουζ (George Westinghouse Jr.) συνέτειναν στήν εξέλιξη τῶν συλλήψεων

7. Nikola Tesla, «My Inventions. The Autobiography of Nikola Tesla», Κεφ. 3, «My Later Endeavors, The Discovery of the Rotating Magnetic Field».

8. W. Bernard Carlson, «Tesla: Inventor of the Electrical Age», 2013, σ. 143.

και τῶν νέων έφαρμογῶν του. Μεταξύ τῶν ετῶν 1887-1891, ό Τέσλα αναπτύσσει τόν έπαγωγικό κινητήρα (induction motor), έναν καινοτόμο ήλεκτρικό κινητήρα, που λειτουργοῦσε μέ έναλλασσόμενο ρεύμα⁹, τό πηνίο Τέσλα (Tesla coil), είδος συντονιζόμενου μετασχηματιστή (resonant transformer circuit)¹⁰ και άλλες έφευρέσεις άποκομίζοντας χρῆμα και φήμη. Καταγράφονται 300 τουλάχιστον διπλώματα εύρεσιτεχνίας παγκοσμίως για τίς έφευρέσεις του¹¹.

Αξίζει νά αναφερθεῖ ακόμη, ότι θεωροῦνται και δικές του, πολλές έφευρέσεις, οί όποίες άποδίδονται σέ άλλα πρόσωπα, όπως π.χ. ή έκπομπή και λήψη ραδιοκυμάτων -που στηριζόταν σέ δικές του πατέντες- και όχι του Ίταλου Μαρκόνι¹² ή ή μέθοδος έκπομπῆς «άκτίνων Χ», τό 1895, για τήν όποία είναι γνωστός ό Βίλχελμ Ρέντγκεν¹³.

6. Έξωπραγματικά όράματα

Ίσως όμως ή πιό έντυπωσιακή σύλληψη του Νίκολα Τέσλα κι αυτή που άγγίζει περισσότερο τό έξωπραγματικό, είναι ή προσπάθειά του για τήν ύλοποίηση αυτού, που είναι γνωστό στους λάτρεις του, σάν «ελεύθερη ενέργεια».

Ό Τέσλα πραγματοποίησε πειράματα -για τά όποια λίγα μᾶς είναι γνωστά- επάνω στήν έν λόγω «ένέργεια», από τό 1898 έως τό 1903, αλλάζοντας χρηματοδότες κι έχοντας άποτραβηχτεῖ στό Κολοράντο Σπρίνγκς και στό Λόνγκ Άϊλαντ.

Για τά πειράματά του χρησιμοποιοῦσε μεγάλο πηνίο, δυναμικοῦ πολλῶν μεγαβόλτ¹⁴,

9. Thomas Parke Hughes, «Networks of Power: Electrification in Western Society, 1880-1930», σσ. 115-118.

10. W. Bernard Carlson, «Tesla: Inventor of the Electrical Age», 2013, σ. 122.

11. Margaret Cheney, (1981), «Tesla: Man Out of Time», Simon & Schuster, (2001), σ. 62.

12. Howard B. Rockman, «Intellectual Property Law for Engineers and Scientists», 2004, σ. 198.

13. Nikola Tesla, «X-ray vision: Nikola Tesla on Roentgen rays» (1η εκδ.). Radford, VA: Wiilder Publications.

14. Τό μεγαβόλτ (megavolt) ισούται μέ 1.000.000 βόλτ (volt).

δημιουργώντας τεχνητούς κεραυνούς, ηλεκτρικές έκκενώσεις εκατομμυρίων βόλτ, μέχρι μήκους και 40 μέτρων. Για τὰ παραπάνω πειράματα ἐγκατέστησε τόν γνωστό ὡς «πύργο τοῦ Οὐόρντενκλιφ» (Wardenclyffe plant), ἔργο προοριζόμενο γιὰ ἀσύρματη μεταφορὰ «ἐνέργειας», σέ πολύ μακρινές ἀποστάσεις. Οἱ παρατηρήσεις, ἀλλά καί οἱ πεποιθήσεις του, τόν ὀδήγησαν νά καταλήξει -ἐσφαλμένα- στό συμπέρασμα ὅτι θά μπορούσε νά χρησιμοποιήσει ὀλόκληρη τήν ἐπιφάνεια τῆς Ὑδρογείου γιὰ τήν ἀσύρματη μεταφορὰ φορτίων ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας¹⁵.

Τὰ πειράματα διακόπηκαν ἐντελῶς ξαφνικά ἀπό τόν τελευταῖο χρηματοδότη του, Τζόν Π. Μόργκαν (John Pierpont Morgan Sr.), πού θεώρησε τό ὅλο ἔργο μάταιο καί οἰκονομικά ἀσύμφορο.

Ὁ Τέσλα εἶχε γενικά καλές σχέσεις μέ τούς δημοσιογράφους, οἱ ὅποιοι ἔσπευδαν νά δημοσιεύουν τίς δηλώσεις του, γιὰ ἰδέες καί ἐπιτεύγματα συχνά περιέργως κι ἐξωπραγματικά.

Παρά ταῦτα, πολλά εἶναι τὰ «φουτουριστικά» ὄραματά τοῦ Τέσλα, πού δέν ὑλοποιήθηκαν τελικά. Ὅρισμένα ἀπό τὰ πιά ἀπόμακρα καί φιλόδοξα ὄνειρα τοῦ ἐφευρέτη δέν πραγματοποιήθηκαν, ὅπως τό ὄραμά του γιὰ τήν ἀσύρματη μετάδοση «ἐνέργειας». Σέ ἄλλες περιπτώσεις, αὐτά πού ἐφευρέθηκαν ἀπό τόν Τέσλα δέν ἦταν ἀπλῶς ἀρκετά πρακτικά γιὰ νά ἀντικαταστήσουν ὑπάρχοντα συστήματα, ὅπως ὁ ἀτμοστρόβιλος χωρίς λεπίδες ἢ ἦταν πολύ ἐπικίνδυνα στήν χρήση, ὅπως ἡ ἀτμοκίνητη ἠλεκτρική γεννήτρια του, πού ἔμεινε γνωστή ὡς «μηχανή σεισμῶν», καθὼς ὁ Τέσλα ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ γεννήτρια προκάλεσε σεισμό στή Νέα Ὑόρκη τό 1898¹⁶.

15. Christopher Cooper, «The Truth About Tesla: The Myth of the Lone Genius in the History of Innovation», Ἔκδ. Race Point Publishing, 2015, σ. 165.

16. <https://www.livescience.com/46751-nikola-tesla-futuristic-ideas.html>

Ὅρισμένοι ἀπό τούς ἰσχυρισμούς τοῦ Τέσλα, ὅπως τό ὄπλο «ἀκτίνων θανάτου» (death ray weapon)¹⁷, ἓνα ὑπερόπλο ἱκανό, κατά τὰ λεγόμενά του, νά καταστρέψει 10.000 ἀεροπλάνα σέ ἀπόσταση 200 μιλίων, καί τό «πεδίο δύναμης» (force field), ὑπάρχουν σήμερα μόνο στήν ἐπιστημονική φαντασία, σέ κινηματογραφικά ἔργα καί σέ κάποια βιντεοπαιχνίδια¹⁸.

Ἀκόμη, ὁ ἴδιος ἀνέφερε πολλές φορές κατά τή διάρκεια τῆς καριέρας του, ὅτι μέ ἐφευρέσεις του, ὅπως τό «πηνίο Τέσλα», μπορούσε νά ἐπικοινωνεῖ μέ ἄλλους πλανῆτες¹⁹ καί ὅτι εἶχε παρατηρήσει σημάτα, πού πίστευε ὅτι ἦταν ἐξωγήινη ραδιοφωνική ἐπικοινωνία ἀπό τήν Ἀφροδίτη ἢ τόν Ἄρη.

Ἄν καί τήν περίοδο αὐτή, ἡ φήμη του στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες εἶναι μεγαλύτερη ἀπό κάθε ἄλλου ἐπιστήμονα ἢ ἐφευρέτη στή λαϊκή συνείδηση, οἱ περιέργοι, ἐκκεντρικοί καί ἐξωφρενικοί αὐτοῖ ἰσχυρισμοί του γιὰ τή δυνατότητα τῆς ἐπιστήμης νά ἐκτοξεύσει σέ ἄλλη, ἐξωπραγματική κλίμακα, τόν ἀνθρώπινο πολιτισμό, τόν καθιέρωσαν στή συνείδηση τοῦ κοινῶν τῆς ἐποχῆς του σάν τόν «τρελό ἐπιστήμονα».

Τέλος, θά πρέπει νά ἀναφέρουμε καί τό ὅτι ἀπό τό 1936 ἕως τό θάνατό του, τό FBI παρακολουθοῦσε τίς συνομιλίες καί τίς κινήσεις του ἀπό τόν φόβο ὅτι εἶχε ἀναπτύξει φιλικές σχέσεις μέ τήν Σοβιετική Ἐνωση.

Ὁ Νικόλα Τέσλα, πέθανε στίς 7 Ἰανουαρίου 1943, σέ ἡλικία 86 ἐτῶν, στό ξενοδοχεῖο Νιού Ὑόκερ (New Yorker Hotel), ὅπου διέμενε τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του.

17. Margaret Cheney, & Robert Uth, (2001). «Tesla: Master of Lightning», Ἔκδ. Barnes & Noble Books. σ. 158.

18. Βλ. Command & Conquer: Red Alert. Video game στρατηγικῆς σέ πραγματικό χρόνο.

19. Marc J. Seifer, (1996), «“Martian Fever (1895-1896)”. Wizard: the life and times of Nikola Tesla: biography of a genius», Ἔκδ. Carol Publishing Group, Secaucus, NJ, σ. 157.

Όλοκληρώνοντας τά λίγα αὐτά βιογραφικά γιά τήν ζωή τοῦ Τέσλα, θά πρέπει νά σταθοῦμε καί νά στοχαστοῦμε, τί ἦταν αὐτό πού ὠθοῦσε τόν ἐφευρέτη αὐτόν σέ τέτοιες ἐξωφρενικές συλλήψεις, πέραν ἀπό μία πιθανῶς ψυχικά διαταραγμένη προσωπικότητα;

7. Ὑπαρξιακή μυθολογία

Τό κυριότερο, ἐπάνω στό ὁποῖο ὁ Τέσλα βάσισε τίς ἐξωπραγματικές θεωρίες του ἦταν ἡ πίστη του στήν ὑπαρξη τοῦ «αιθέρα», τοῦ μυθικοῦ αὐτοῦ «ύλικου», πού πληροῖ δῆθεν τό σύμπαν, θέμα τεράστιο, τό ὁποῖο θά προσπαθήσουμε νά ψηλαφίσουμε στή συνέχεια.

Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἀπό τήν Ἰωνία θεωροῦσαν ὅτι στήν φύση ὑπάρχουν τέσσερα στοιχεῖα ἢ τέσσερις οὐσίες: «ἡ γῆ, τό ὕδωρ, τό πῦρ καί ὁ ἀήρ». Ὁ Ἀριστοτέλης πρόσθεσε στήν τετράδα αὐτή «τόν αιθέρα», ὁ ὁποῖος θά ἀποτελέσει τήν πέμπτη οὐσία ἢ πεμπτουσία²⁰.

Ἦδη, ἀπό τό πρῶτο αὐτό «ἐπιστημονικό» δεδομένο τῆς ἀρχαιότητας (τήν τετράδα τῶν στοιχείων καί τόν αιθέρα), τό ὁποῖο κληρονομεῖται ἀπό τούς Ἀλχημιστές τοῦ Μεσαίωνα καί τούς ἀπανταχοῦ μάγους, τέκτονες καί νεοεποχίτες, ἀντιλαμβανόμεστε ὅτι τό θέμα ἀνάγεται στό ἐπίπεδό τῆς μεταφυσικῆς, τοῦ ἀποκρυφισμοῦ καί τῆς μυθοπλασίας, ἄν καί ἀπασχόλησε κι ἀπασχολεῖ καί ἐπιστημονικές προσκείμενες μᾶλλον στίς ἀνωτέρω κατηγορίες.

Ὁ αιθέρας παρουσιάζει, σύμφωνα μέ τόν Ἀριστοτέλη, πολλές ιδιαιτερότητες, πού εἶναι: τό ἀγέννητον, ἀγήρατον, ἀφθαρτον, ἀἴδιον, ἀναυξές καί ἀναλλοίωτον. Ἐπιπλέον, ἐντοπίζεται στά ψηλά στρώματα τοῦ οὐρανοῦ (στόν «ἀνώτατον τόπον») ὅπου κατοικεῖ ἡ θεότητα²¹.

Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι τῆς ὕστερης ἀρχαιότητος (Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεύς, Σιμπλίκιος καί ἄλλοι), ἀλλά καί οἱ Βυζαντινοί, ὅπως ὁ Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος, καθώς καί πολλοί Δυτικοί ἐρμηνεύσαν, τροποποίησαν καί ἐμπλούτισαν τήν θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλη²².

Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ πέμπτη οὐσία, ἡ quinta essentia τῶν Δυτικῶν, κατέληξε νά σημαίνει τήν βασική οὐσία κάθε ὄντος, τόν πυρήνα γύρω ἀπό τόν ὁποῖο ὀργανώνεται ἡ ὑπαρξη του²³.

Ἀπό τά ἀνωτέρω γίνεται εὐκόλα κατανοητό ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἀντιλαμβάνονταν τόν «αιθέρα», ὡς θεό ἢ «κατάσταση θεοῦ», ἀφοῦ τοῦ δίνουν τά χαρακτηριστικά: «ἀγέννητον, ἀγήρατον, ἀφθαρτον, ἀἴδιον, ἀναυξές, ἀναλλοίωτον», κάτι πού γιά ἐμᾶς τούς Ὀρθόδοξους Χριστιανούς -μαζί καί μέ ἄλλα, πρόσθετα χαρακτηριστικά-, ἔχει μόνον ὁ Τριαδικός Θεός, πού εἶναι Πρόσωπο (Προσωπικότητα) κι ὄχι κατάσταση.

Μέ βάση τά παραπάνω, ἐνασχόληση μέ τόν «αιθέρα» μπορεῖ νά γίνεται ἀντικείμενο θρησκευολογικῆς μελέτης κι ὄχι ἐπιστημονικῆς.

8. Βιβεκανάντα

Στήν ἐρώτηση λοιπόν, πῶς ἕνας ἐπιστήμονας σάν τόν Τέσλα μπορεῖ νά στηρίζει τήν ἐπιστήμη του στόν «αιθέρα»; θά ἀπαντήσουμε, ἀφοῦ ἐντροφήσουμε πρῶτα στίς ὑπαρξιακές ἢ καλύτερα στίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τοῦ ἐπιστήμονα καί εἰδικά στήν ἐμπλοκή του μέ τόν ἰνδουισμό μετά τήν ἐπαφή καί τόν ἐπηρεασμό του ἀπό τόν γνωστό γιά τήν διείσδυση τοῦ ἰνδουισμοῦ στήν Δύση, Σουάμι Βιβεκανάντα (Swami Vivekananda)²⁴.

(Τό τέλος στό ἐπόμενο)

22. Στό ἴδιο.

23. Στό ἴδιο.

24. Ἰνδουιστής μοναχός, μαθητής τοῦ Ἰνδοῦ μυστικιστή Ραμακρίσνα, τόν 19ο αἰώνα. Εἰσήγαγε τήν ἰνδική θρησκεία (Βεντάντα καί Γιόγκα) στή Δύση.

20. <http://www.pemptousia.gr/pemptousia/>

21. Στό ἴδιο.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

**Ι΄ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΔΙΚΤΥΟΥ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ,
ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΩΝ ΛΑΤΡΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ**

**Σουπράσλ Πολωνίας,
14-17 Σεπτεμβρίου 2017**

Τό «Διορθόδοξο Δίκτυο Πρωτοβουλιῶν Μελέτης Θρησκειῶν, Καταστροφικῶν Λατρειῶν καί Αἱρέσεων», πού ἔχει συγκροτηθεῖ ἀπό μέλη Ὁρθοδόξων Πρωτοβουλιῶν Γονέων, οἱ ὁποῖες δραστηριοποιῦνται στόν διεθνή Ὁρθόδοξο χῶρο, πραγματοποίησε ἐφέτος τήν 10η Συνάντησή του στό Σουπράσλ τῆς Πολωνίας.

Στό «Δίκτυο» αὐτό συμμετέχει καί ἡ «Πανελλήνια Ἐνωση Γονέων γιά τήν Προστασία τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Πολιτισμοῦ τῆς οἰκογένειας καί τοῦ ἀτόμου», ἡ ὁποία ἐκπροσωπήθηκε ἀπό τόν πρόεδρό της κ. Κωνσταντῖνο Παπαχριστοδούλου. Παρέστησαν ἐπίσης καί ἐκπρόσωποι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐξεπροσώπησε ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν αἱρέσεων Πρωτοπρεσβύτερος π. Κυριακός Τσουρός, ὁ ὁποῖος πραγματοποίησε καί παρέμβαση, πού δημοσιεύεται σέ ἄλλη σελίδα τοῦ παρόντος τεύχους.

Ἡ Συνάντηση πραγματοποιήθηκε ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας κ. Σάββα καί φιλοξενήθηκε ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο Μπιαλιστόκ καί Γκντάσκ κ. Ἰάκωβο, στήν Ἱερά Μονή Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου στό Σουπράσλ. Τό γενικό θέμα τῆς συνάντησης ἦταν: «Φουνταμε-

νταλιστικές τάσεις θρησκευτικῶν, παραθρησκευτικῶν λατρειῶν καί ἰδεολογικῶν ρευμάτων καί ἡ ἀλλοίωση τοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ μας: παραδείγματα ἀπό τίς τοπικές Ἐκκλησίες».

Ἡ Συνάντηση, στό τέλος τῶν ἐργασιῶν της, συνέταξε Πορίσματα καί Ἀνακοινωθέν, τό ὁποῖο δημοσιεύουμε στή συνέχεια.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Ἡ Ἰ΄ Διορθόδοξη Συνάντηση τοῦ Δικτύου Πρωτοβουλιῶν Μελέτης Θρησκειῶν καί Καταστροφικῶν Λατρειῶν, συνήλθε ἀπό τίς 14 ἕως τίς 17 Σεπτεμβρίου 2017 στήν πόλη Σουπράσλ τῆς Πολωνίας, ὑπό τήν εὐλογία τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας κ.κ. Σάββα, φιλοξενήθηκε ἀπό τόν Σεβασμιώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Μπιαλιστόκ καί Γκντάνσκ κ. Ἰάκωβο, μέ τήν εὐγενῆ καί ὀλοπρόθυμη φροντίδα τοῦ καθηγουμένου καί τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Σουπράσλ, καθώς καί τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας Σουπράσκα, καί ἀσχολήθηκε μέ τό γενικό θέμα: «**Φονταμενταλιστικές τάσεις θρησκευτικῶν, παραθρησκευτικῶν λατρειῶν καί ἰδεολογικῶν ὀργανώσεων καί ἡ ἀλλοίωση τοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ μας: παραδείγματα ἀπό τίς τοπικές Ἐκκλησίες**». Σ' αὐτήν ἔλαβαν μέρος ἐπίσημοι ἐντεταλμένοι τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν: Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Κύπρου, Ἑλλάδος, Τσεχίας καί Σλοβακίας,

καί τῆς Οὐκρανίας (Πατριαρχεῖο Ρωσίας), δεκάδες εἰδικοί Συνεργάτες ἀπό ὅλη τήν Ὁρθοδοξία καθώς και ἐκπρόσωπος τῆς Διακοινοβουλευτικῆς Συνέλευσης τῆς Ὁρθοδοξίας.

Μέ τίς ἐπιστημονικά καί θεολογικά τεκμηριωμένες εἰσηγήσεις τους οἱ εἰδικοί γιά τό θέμα ἐρευνητές, σχολίασαν δημοσιευμένους ὀρισμούς γιά τόν φονταμενταλισμό, ἀναφέρθηκαν στήν προτεσταντική προέλευση τοῦ ὄρου, περιέγραψαν φαινόμενα φονταμενταλισμοῦ στίς διάφορες θρησκείες μέ ἔμφαση στό ἀκραιόριζοσπαστικό Ἰσλάμ, στίς πολυποίκιλες χριστιανικές αἱρέσεις, στίς καταστροφικές λατρεῖες, σέ ἰδεολογικά ρεύματα, σέ ἀποκρυστικῆς ὀργανώσεις, σέ κοινωνικά, πολιτικά, οἰκονομικά κινήματα, ἀλλά ἀκόμη καί ἀνάμεσα στόν Χριστιανικό κόσμο.

Μέ τίς διεργασίες τῆς Συνδιασκέψεως συνάχθηκαν σημαντικά συμπεράσματα γιά τά γνωρίσματα, τήν ἐπικινδυνότητα καί τήν ἀντιμετώπιση συγχρόνων φαινομένων φονταμενταλισμοῦ. Εἰδικότερα, ὡς πρός τά γνωρίσματα τοῦ φονταμενταλισμοῦ ἀναφέρθηκαν: α) ἡ τυπολατρική προσκόλλησις καί ἔμμονή σέ πλανεμένα δόγματα ἢ σέ λανθασμένες ἐρμηνεῖες ὀρθῶν δογμάτων καί ἠθικῶν κανόνων, β) ἡ ἀπόλυτη ἀπαιτήσις μέ κάθε μέσον, κυρίως αὐτό τῆς ἐπιβολῆς, γιά ἀποκατάστασις τῆς ἀλήθειας κατὰ τήν ὑποκειμενική τους ἄποψη, καί γ) ἡ υἰοθέτησις συχνά βιαίων ἀντιδράσεων καί συμπεριφορῶν, ὄχι μόνον σωματικῶν, ἀλλά καί ψυχολογικῶν.

Διαπιστώθηκε ὅτι δέν μπορεῖ νά κρίνεται μία πίστις ὡς φονταμενταλιστική ἀπό τίς φονταμενταλιστικῆς ἐνέργειες ὀρισμένων πιστῶν της, ἀλλά ἀπό τήν ἴδια τή διδασκαλία καί τίς ἀρχές της. Τονίσθηκε ἰδιαίτερα ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Πίστις καί Παράδοσις καί ἡ ὑγιής ἀφοσίωσις σέ

αὐτές, ποτέ δέν ὀδηγεῖ στό φονταμενταλισμό.

Ὡς πρός τήν ἐπικινδυνότητα, ἐπισημάνθηκε ὅτι τά συνεχῶς ἀξαναόμενα φαινόμενα φονταμενταλισμοῦ, πού ἐκδηλώνονται μέ φανατισμό, μισαλλοδοξία, ἐκδικητικότητα, ψυχολογική βία καί τρομοκρατικῆς ἐνέργειες, ἀποτελοῦν πολύ σοβαροῦς καί ἄμεσοις κινδύνους γιά τήν ἀνθρώπινη κοινωνία. Ἰδιαίτερα τονίσθηκε οἱ καταστροφικῆς ἐπιδράσεις ἀπό τή ραγδαία ἐξάπλωσις τῶν ἀποκρυστικῶν πρακτικῶν σε ζωτικῶς τομεῖς γιά τή σωματική, ψυχική καί πνευματική ὑγεία τῶν παιδιῶν, ὅπως αὐτή τοῦ παιγνιδιοῦ, τῆς μάθησις καί τῆς διασκέδασις.

Τέλος, σχετικῶς μέ τήν ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου τοῦ φονταμενταλισμοῦ, ὑποστηρίχθηκε, ὅτι ἡ ὑπέρβασή του μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μέ τήν ἀξιοποίησις τῆς θεολογίας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἡ ὀποία διατηρεῖ τήν ἀκαινοτόμητη ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια, τό χριστομίμητο ἦθος καί τήν ἀυθεντική μυστηριακή ζωή.

Ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανός, ὅταν εἶναι ἀφοσιωμένος στήν ὀρθή Πίστις, ὅταν τηρεῖ τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ὅταν δέχεται τήν ἄκτιστη θεία χάρις μέ τή συμμετοχή του στά ἅγια Μυστήρια, τότε πορεύεται πρός τήν πνευματική τελείωσις, τήν κατὰ χάρις θέωσις, καί ἀποκτᾶ τήν ποιότητα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, αὐτοῦ πού γνωρίζει νά «ἀληθεύει ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφ. 4,15) καί νά «ἀγαπᾷ ἐν ἀληθείᾳ» (Α' Ἰωάν. 3,18) καί δέν μπορεῖ νά ἐνεργεῖ φονταμενταλιστικά. Αὐτός ὁ «καινός» (καινούργιος) ἐν Χριστῶ ἀνθρώπος, ἀποτελεῖ τή μοναδική ἐλπίδα τῆς σύγχρονης ἀνθρωπότητις, ἡ ὀποία εὑρίσκεται ἀπελπιστικά στά καταστροφικά ὀρια τῶν συμπληγάδων τοῦ φονταμενταλισμοῦ.

«ΠΑΡΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ»

Έκαναν τήν εμφάνισή τους και πάλι στή χώρα μας, αὐτή τή φορά μέ τό ὄνομα «Ἀνθρωπιστικό κίνημα» καί μέ τήν ἔκκληση:

«Για το ελληνικό Πάρκο μελέτης και περισυλλογής... Είμαστε στην αναζήτηση οικοπέδου περίπου 6 στρεμμάτων στην ευρύτερη περιοχή απόστασης μιας ώρας από την Αθήνα. Να είναι προσβάσιμο με μέσα μαζικής μεταφοράς (τρένο ή λεωφορείο). Να μην είναι σε ερημιά. Να περιλαμβάνει στην πιο καλή περίπτωση και ένα κτίσμα μέσα (και σκέτο βέβαια μας κάνει). Να είναι σε καλή τιμή ή δωρεάν. Αν γνωρίζετε ή ακούσετε κάτι, επικοινωνήστε μαζί μας!».

Πρόκειται γιά τήν γνωστή μας ἀπό τό παρελθόν ὀργάνωση τοῦ Ἀργεντινοῦ Μάριο Λουῖς Ροντριγκες Κόμπο (Mario Luis Rodriguez Cobos), περισσότερο γνωστοῦ μέ τό ψευδώνυμο Σίλο (Silo), πού ἐγκαταστάθηκε στή χώρα μας τήν δεκαετία τοῦ '90 μέ τά ὀνόματα: «Ἀνθρωπιστικό Κέντρο Ἀμεσης Ἐπικοινωνίας», «Ἀνθρωπιστικό Κίνημα», «Στέκι τῆς Γειτονιάς» καί «Τό Κίνημα». Ἡ κίνηση ἔφθασε στήν Ἑλλάδα στή δεκαετία τοῦ 1990 καί βρῖσκεται καταγεγραμμένη στόν κατάλογο τῶν ὁμάδων τῶν ἀσυμβίβαστων μέ τήν Ὁρθόδοξη Πίστη, πού καταρτίσε ἡ Ζ' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη, τό 1995 στήν Ἀλίαρο¹.

Ἀπό τήν ἴστοσελίδα της², πληροφοροῦμαστε ὅτι ἡ ὀργάνωση συνεχίζει τή δραστηριότητά της στή χώρα μας προσκαλώντας ἀνύποπτους ἀνθρώπους νά συμμετάσχουν στίς δραστηριότητές της μέ «ἀνθρωπιστικά μηνύματα» τοῦ τύπου:

«Τα Πάρκα Μελέτης και Περισυλλογής είναι μέρη αφιερωμένα στη μελέτη και στο διαλογισμό με θέμα το Ανθρώπινο Ὄν και τις δυνατότητες εξέλιξής του... Οι εργασίες μελέτης και διαλογισμού που γίνονται στα Πάρκα...».

Ἀκολουθεῖ ἀπαρίθμηση τῶν ἀποκρουφιστικῶν ἀντικειμένων πού καθίστανται ἀντικείμενα διαλογισμοῦ καί οἱ χῶροι προσηλυτισμοῦ στίς διδασκαλίες καί πρακτικές τῆς ὀργάνωσης:

«**Μονόλιθος.** Κατασκευασμένος ἀπό ανοξείδωτο ατσάλι για να αντανakλά την εποχή μας..., ο μονόλιθος ορίζει τις συντεταγμένες του Πάρκου στο χωροχρόνο». «**Στήλη.** Ὅπως οἱ ἀρχαῖες πέτρινες στήλες τῆς Μεσοποταμίας, τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Σουμέριων καί τῶν Μάγιας μαρτυροῦν τα γεγονότα..., ο τοῖχος τῶν δωρητῶν δηλώνει τα ὀνόματα ὄσων συνεισέφεραν στην κατασκευή του Πάρκου». «**Πηγή.** Ἀναπαριστά ἀλληγορικά τήν ἔνωση του θηλυκοῦ καί του ἀρσενικοῦ στοιχείου ως πηγή κάθε ἐνέργειας». «**Πύλη.** Ὅταν κανεῖς περάσει τήν Πύλη, εἰσέρχεται σε ἕνα χωροχρόνο διαφορετικό ἀπό αὐτόν τῆς καθημερινῆς ζωῆς..., ἡ Πύλη εἶναι σχεδιασμένη νά ἐπιφέρει μιᾶ ἀλλαγὴ στην ἐσωτερική κατάσταση ὁποῖου εἰσέρχεται στο Πάρκο». «**Σάλα.** Το ἐσωτερικό τῆς συμβολίζει τή βαθιά ἐσωτερική ἐμπειρία μέσω ἐνός ημισφαιρικοῦ χώρου... Ἐξωτερικά, οἱ τοῖχοι σχηματίζουν μιᾶ σφαῖρα, πού στο ἀνώτερο σημεῖο τῆς σημαδεύει τον οὐρανό». «**Κέντρο ἐργασίας.** Μέρος για ἀπομόνωση καί προσωπική ἐργασία, ἀτομική ἢ σε ὁμάδες». «**Κέντρο μελέτης.** Το μέρος ὅπου ἀναπτύσσονται οἱ ἐργασίες τῆς Σχολῆς. Ἐδώ οἱ Δάσκαλοι καί οἱ Μαθητευόμενοι κάνουν τῆς πρακτικές καί τῆς μελέτες τους».

Στή χώρα μας ἡ κίνηση δραστηριοποιεῖται κυρίως στό ἐπίπεδο τῆς γειτονιάς.

1. Τά ὀνόματα καταχωροῦνται στόν κατάλογο μέ αὔξ. ἀριθμούς: 26, 27, 348 καί 394.

2. <https://parkoellada.wordpress.com/>

Καλεῖ ἀνύποπτους πολίτες σέ συνεργασία μέ δραστηριότητες πού ὑποτίθεται ὅτι προωθοῦν τά τοπικά προβλήματα καί φέρουν σέ ἐπικοινωνία τούς ἀνθρώπους. «*Όταν ὅλα γύρω καταρρέουν, οἱ γείτονες παραμένουν γείτονες*» (ἀφίσα) «*Φίλε γείτονα, ἡ πληροφόρηση πού μᾶς δίνουν τά μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως ἐλέγχεται καί κατευθύνεται. Ἀκριβῶς γι' αὐτό θέλουμε νά φτιάξουμε μιὰ «Ἐφημερίδα μέ ὅλους ἐσᾶς», κατοίκους καί μαγαζάτορες αὐτῆς τῆς συνοικίας. Μιὰ ἐφημερίδα ἀνοικτὴ σέ ὅλες τίς ἀπόψεις πού θέλουν νά ἐκφράσουν τό δικό τους σημεῖο ὀπτικῆς γι' αὐτό ζητᾶμε ἐθελοντές*» (ἀφίσα)...

Ἡ κίνηση αὐτὴ εἶχε παγιδεύσει δημόσιους καί ιδιωτικούς φορεῖς (Δήμους, Φροντιστήρια γιά μαθητές σχολείων, ἐπιχειρήσεις) καί πέτυχε νά ὀργανώσει ἐκδηλώσεις, ἰδιαίτερα γιά παιδιὰ καί γονεῖς.

Ὁ μακαριστός π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος εἶχε γράψει ὅτι τό Σιλοϊστικὸ Κίνημα εἶχε ἰδρῦσει καί τό «Ἀνθρωπιστικὸ Κόμμα»³:

«Στά πλαίσια τῆς δραστηριότητος τῆς Σιλοϊστικῆς (ἀπό τόν Silo) αὐτῆς ὀργάνωσης δημιουργήθηκε τό 1984 τό «Ἀνθρωπιστικὸ Κόμμα» καί τό 1989 ἡ «Ἀνθρωπιστικὴ Διεθνῆς». Ἡ ἰδρυτικὴ φιέστα, πού πραγματοποιήθηκε στή Φλωρεντία μέ συμμετοχὴ 4.000 ἀτόμων χαρακτηρίστηκε ἀπό συμμετέχοντες σ' αὐτήν, ὡς «Γιορτὴ οὐρλιαχτῶν», πού θύμιζε τά συνέδρια τοῦ ναζιστικοῦ κόμματος στό τρίτο Ράιχ. Αὐτό ἀναφέρεται σέ εἰδικὴ ἔρευνα, πού δημοσιεύθηκε τόν Ἰανουάριο τοῦ 1990 στό Βερολίνο. Ἡ ἔρευνα πραγματοποιή-

θηκε μέ τὴ φροντίδα τῆς «AG αἰρέσεις» τῆς «Γενικῆς Ἐπιτροπῆς Φοιτητῶν τοῦ Ἐλεύθερου Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου». Δημοσιεύθηκε μέ τόν χαρακτηριστικὸ τίτλο: «Λατρεία τοῦ Ἡγέτη (Führer) ὡς κομματικὸ πρόγραμμα τοῦ Πράσινου Μέλлонτος καί τοῦ Ἀνθρωπιστικοῦ Κόμματος, Δολώματα τοῦ Σιλοϊστικοῦ Ἀποκρυφισμοῦ».

Ἐπίσης ὁ π. Ἀντώνιος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι σέ ἐρευνά πού ἔγινε στό Βερολίνο, διαπιστώθηκε ὅτι «στήν κίνηση κυριαρχεῖ ἡ “ἀρχὴ τοῦ Φύρερ”. Γιά νά γίνει κανεῖς μέλος καί νά ἀνέλθει τά διάφορα ἐπίπεδα ἱεραρχίας, πρέπει κατ' ἀρχὴν νά προωθηθεῖ ἀπό τούς λεγόμενους «προσανατολιστές». Σταδιακὰ ὑφίσταται, τραυματικὴ πλύση ἐγκεφάλου μέ τὴ μέθοδο τῆς “καθοδηγούμενης ἐμπειρίας”. Πρέπει ἀκόμη νά ὑποδεικνύει κάθε φορᾶ ἰκανότητα στό ἔργο τοῦ προσηλυτισμοῦ νέων ὀπαδῶν καί τῆς ἀποδοτικῆς προσφορᾶς στά διάφορα ἐπίπεδα ἱεραρχίας...

Μέσω ψυχο-γυμνασίων, τά μέλη μεταφέρονται σέ διαλογιστικὴ ἡμιῦπνωτικὴ κατάσταση, πού λειτουργεῖ σάν «ἐσωτερικὸς ὀδηγός»⁴.

Στὴν ἴδια ἔρευνα διαπιστώθηκε ὅτι «“Προσανατολιστῆς” γίνεται ὅποιος προσηλυτίσει δέκα νέους ὀπαδούς (Οἱ γυναῖκες χρειάζονται νά προσηλυτίσουν μόνον ἐπτά!). Ὅλες οἱ “προωθήσεις” συνδέονται μέ ἀποκρυφιστικὰ τελετουργικά (Schönberger Stichel 44/1988, Führerkult, σ. 6)»⁵.

Ὁ F. W. Haack, ἀναφερόμενος στό «Κίνημα» Bewegung, (ἄλλο ὄνομα τῆς ὀργάνωσης τῶν Silo), ὑπογραμμίζει ὅτι πρόκειται γιά «ἀκραία πολιτικὴ ὀργάνωση».

3. π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, «Νεοφανεῖς Αἰρέσεις, Καταστροφικὲς Λατρεῖες. Στό φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», Ἔκδ. Διάλογος, 1995, σσ. 164-167.

4. Στό ἴδιο, σ. 166.

5. Στό ἴδιο σ. 167.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΑΓΑΡΑΚΗ, ΕΡΕΥΝΗΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΙΝΑΙ Η ΓΙΟΓΚΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ-ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ; Είναι ή γιόγκα ως μυϊκή άσκηση κατάλληλη για τη βελτίωση της υγείας;

Έδω και αρκετές δεκαετίες, όρισμένοι κύκλοι προβάλλουν στο δυτικό κόσμο τη γιόγκα ως ιδανική μορφή σωματικής άσκησης.

Επίσης γίνονται μαθήματα-σεμινάρια γυμναστικών ασκήσεων, διδάσκονται στάσεις και κινήσεις του σώματος, όπως αυτές εφαρμόζονται στον ινδουισμό και στον βουδισμό (γιόγκα).

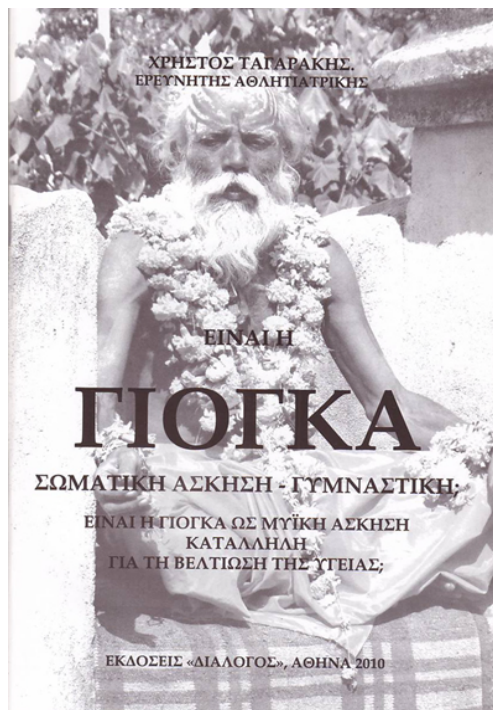
Στό παρόν κείμενο γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί το θέμα με τον απλούστερο δυνατό τρόπο.

Σκοπός της μικρής αυτής εργασίας είναι να μπορέσει να αντιληφθεί ο καθένας, ανεξαρτήτως των θρησκευτικών, πολιτικών ή άλλων προτιμήσεων του τις διάφορες πλευρές του ζητήματος.

Η σωματική άσκηση είναι κοινό αγαθό, όπως και η ελευθερία. Ο κάθε ένας έχει το δικαίωμα να γνωρίσει ποιά είναι η αλήθεια για το συγκεκριμένο θέμα.

Μόνο έτσι, θα είναι σε θέση να επιλέξει ελεύθερα, αυτό που ο ίδιος κρίνει ως σωστό.

Η μελέτη γίνεται με βάση τις σύγχρονες απόψεις της ιατρικής, της αθλητιατρικής και της θρησκευσιολογίας.

Σελίδες: 40. Τιμή λιανική: 2 €.

Πώληση χονδρική (για βιβλιοπωλεία) & λιανική: Εκδόσεις Σταμούλη Α. Ε., τηλ.: 210 5238305.
Για αποστολές «επί αντικαταβολή»: Τηλ.: 210 6396665, Fax: 210 6082219.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Από το **Ραδιοφ. Σταθμό της Εκκλησίας της Ελλάδος, 89,5 FM**, μεταδίδεται ή εκπομπή:
«**Άλλοτρίωση δόγματος - άλλοτρίωση ήθους**». **Σάββατο, 14.00-14.30.**

Επιμελείται και παρουσιάζει ο Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος.

Από το **Ραδιοφ. Σταθμό της Πειραιϊκής Εκκλησίας, 91,2 FM**, μεταδίδονται οι εκπομπές:

α) «**Αντιαιρετική Δράση**», **Σάββατο, 12.00-12.45.**

Επιμελούνται και παρουσιάζουν οι
Πρωτοπρ. π. Κυριακός Τσουρός και π. Βασίλειος Γεωργόπουλος

β) «**Σεμινάριο Όρθοδόξου Πίστεως**»,
Σάββατο, Χειμερινή ώρα 18.00-19.00, Θερινή ώρα 16.00-17.00.

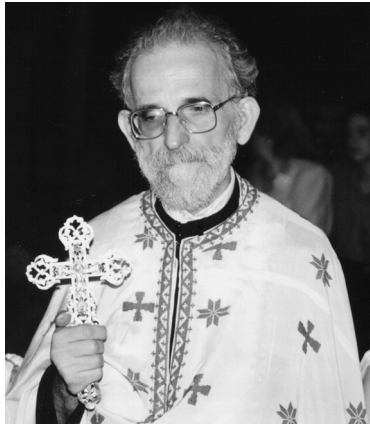
(Αναμεταδίδονται οι όμιλίες που πραγματοποιούνται στο
Ένοριο Κέντρο του Ί. Ναού Αγίας Παρασκευής Αττικής, κάθε Κυριακή, 11:30-13:00).

Ίστοσελίδα της **ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**:
www.ecclesia.gr, e-mail: ierasynodos@ecclesia.gr

Ίστοσελίδα της **ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ**:
www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/HERESIES.HTM
e-mail: aireseis@gmail.com τηλ. 210 7272240-3, fax: 210 7272244

Ίστοσελίδα της **Π. Ε. Γ.**: www.ppu.gr τηλ. 210 6396665, fax: 210 6082219

**ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΜΕ
του π. Αντωνίου Αλεβιζοπούλου
και συνεργατών του**

1. «Ἡ Ὁρθοδοξία μας».
2. «Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Πίστη-Λατρεία- Ζωή».
3. «The Orthodox Church. Its Faith, Worship and Life».
4. «Ἡ ἀστρολογία στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
5. «Ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας».
6. «Ἐγχειρίδιο αἱρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ομάδων», (ἔκδ. Γ΄).
7. «Πεντηκοστιανοὶ καὶ Ὁρθοδοξία».
8. «Μετενσάρκωση ἢ Ἀνάσταση; Ὁρθόδοξη θεώρηση τοῦ Κακοῦ», (ἔκδ. Β΄).
9. «Ἀποκρυφισμὸς, Γκουρουϊσμὸς, “Νέα Ἐποχὴ”», (ἔκδ. Γ΄).
10. «Διαλογισμὸς ἢ προσευχὴ; Ὁρθόδοξη θεώρηση».
11. «Ἡ Λατρεία τῆς “Σκοπιᾶς”», (τόμος Α΄).
12. «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά καὶ Ὁρθοδοξία», (τόμος Γ΄).
13. «Ἡ χαμένη ἀθωότητα. Περιπλανήσεις σὲ δρόμους τοῦ Ἐωσφόρου».
14. «Νεοφανεῖς αἱρέσεις-Καταστροφικὲς Λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
15. «Ἐγκληματικὸ δόγμα. Ἐμπειρίες πρῶν σατανιστῶν».
16. «Ὁμάδες ἀσυμβίβαστες μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη», ἔκδ. Ζ΄ Πανορθόδοξο Συνδιασκέψεως (Ἀλιάρτος 20-26/9/1995).
17. «Ναζισμὸς μὲ ἄλλο πρόσωπο. Μεθοδεύσεις ὀλοκληρωτικῶν αἱρέσεων καὶ παραθρησκευτικῶν ομάδων».
18. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων. Προβληματικὴ καὶ στρατηγικὴ».
19. «Νεοσατανισμὸς. Ὁρθόδοξη θεώρηση καὶ ἀντιμετώπιση».
20. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. Πρακτικὸς ὁδηγὸς γιὰ τὴν οἰκογένεια».
21. «Τὸ Νόημα τῆς ζωῆς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
22. «Καταστροφικὲς λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ νομικὴ ἀντιμετώπισή τους».
23. «Αὐτογνωσία, αὐτοπραγμάτωση, σωτηρία».
24. «Ρωμαιοκαθολικισμὸς, Προτεσταντισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία».
25. «Ἀφιέρωμα στὸν π. Αντώνιο Αλεβιζόπουλο» ἔκδ. Π.Ε.Γ.
26. Μοναχῆς Ἀντωνίας, «Νεοπεντηκοστιανοὶ στὴν Ἑλλάδα», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
27. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
28. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θεοσοφία - “Νέα Ἐποχὴ”», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
29. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Σχεδιάσμα Ὁρθόδοξο Κατηχήσεως», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
30. Ἰωάννου Μηλιώνη, «Ναὶ ἢ ΟΧΙ στὸ Χάρι Πότερ»;», ἔκδ. Π.Ε.Γ. (ἔκδ. Δ΄).
31. Λεωνίδου Ἰ. Φιλιππίδου. «Ἡ Παγκόσμιος προσδοκία Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
32. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάς», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
33. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», Γενικὴ θεώρηση, (τεῦχος 1ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
34. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», Καμπάλα κ.λπ. (τεῦχος 2ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
35. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλχημεία» (τεῦχος 3ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
36. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀποκρυφιστικὲς Ὁμάδες», Ροδόσταυροι κ.λπ. (τεῦχη 4ο-10ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
37. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Νεοαποκρυφισμὸς», (τεῦχη 11ο-15ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
38. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Μαγεία», (τεῦχη 16ο-20ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
39. «Σατανιστικὲς παγίδες» (σειρὰ Β΄), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
40. Κυριάκου Κυριαζόπουλου, «Σαηεντολογία», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
41. Κωνσταντίνου Χολέβα, «Ποιοὶ καὶ γιατί ἀμφισβητοῦν τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση»;», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
42. Ἄννας Μπουρδάκου, «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά. Ἀπὸ τὸ Α στὸ Ω», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
43. π. Κυριακοῦ Τσουροῦ, «Ὁ Νεοπαγανισμὸς τῆς “Νέας Ἐποχῆς”», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
44. Χρήστου Ταγαράκη, «Εἶναι ἢ γιόγκα σωματικὴ ἄσκηση-γυμναστικὴ»;», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
45. Κωνσταντίνου Παπαχριστοδοῦλου, «Προφήτες καὶ ψευδοπροφήτες», ἔκδ. Π.Ε.Γ.

Βιβλία ἄλλων ἐκδόσεων ποὺ συνιστοῦμε

1. «Ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη», ἔκδ. Π.Ε.Γ Βορείου Ἑλλάδος, (ἔξαντλήθηκε). Ὑπάρχει στὴν ἱστοσελίδα: www.orthodoxnet.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=41
2. Μοναχοῦ Ἀρσενίου Βλιαγκόφτη, «Σύγχρονες Αἱρέσεις. Μιὰ πραγματικὴ ἀπειλή», ἔκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
3. Βουδιστικὲς αἱρέσεις στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», ἔκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
4. Μ. Ε. Johnes, α) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ ὁ πόλεμος μὲ τὸ θηρίο», β) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ ὁ μαρμαρωμένος βασιλιάς», γ) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ τὸ νησί τῆς Ἀφροδίτης», ἔκδ. Κ. Ε. Δ., Ἰ. Ν. Ἁγίου Νικολάου Πατρῶν (τηλ. 2610 275022).

Τὰ βιβλία διατίθενται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Ἄν δὲν τὰ βρίσκετε μπορεῖτε νὰ ἀπευθυνθεῖτε στὴν Π.Ε.Γ, τηλ. 210 6396665, προκειμένου νὰ σᾶς ἀποσταλοῦν ἐπὶ ἀντικαταβολῇ.